

UTGIVEN AV
DISKUSSIONSCIRKELN
FORUM
I GUSTAVSBERG

Aprilnumret

har i viss utsträckning fått prägeln av Wilhelm-Odelbergs-nummer. Den 25 maj ha jämt hundra år förflutit, sedan Oscar Wilhelm Odelberg föddes. Och då han säkerligen betytt mer för Gustavsberg än någon annan enskild hittills, må utgivandet av Gustavsbergarens Odelbergs-nummer anses motiverat.

Från och med detta nummer distribueras tidningen till prenumeranterna genom posten. Den kommer i övrigt att på vanligt sätt tillhandahållas genom Konsum.

REDAKTIONEN.

ETT MINNE.

Ett minne kan blekna med solvarvens gång

och gömmas för vakande tanke.

Men skiftande minnenas färgrika fång kan livskraft ock ge till den kranke.

Ett minne kan tära oss djupt i vår själ med tusenfald smärta och plåga.

Men det kan ock möta en tankarnas träl med frihetens fruktbara råga.

Ett minne kan sätta vår tanke i gång till färder på ofarna vatten.

Ett minne kan fylla vårt hjärta med sång, som tonar i mörkaste natten.

Ett minne kan växa på mångfaldigt vis och fylla till brädden vårt sinne. —

På stormfyllda stigar, i dimma och dis är nåd i vart solbelyst minne.

OSCAR LÖVGREN.

Gustavsbergs Porslinsfabrik, teckning av M. Isæus, 1870.

GUSTAVSBERGAREN

ARG. 2 APRIL 1944 N:r 2

Utgivningsort och adress:

Gustavsberg

Redaktionskommitté:**Ansvarig utgivare:**

Gust. Andersson, Tallåsen 6, Tel. 357

Redaktörer:O. Lövgren, Tallåsen 30, Tel. 137
J. Movinger, Tvärvägen 18, tel. 264**Expedition:**H. Lindholm, Grindstug. 11, tel. 308
Postgirokonto 27 51 73**Annonsförmedlare:**

G. Dahlberg, Höjdhagsv. 19, tel. 359

Prenumerationspris:

Helår 1:50. Lösnummer 30 öre.

Annonspris:

20 öre pr mm.

För särskilt begärd plats 25 öre pr mm.

Demokratis faror.

Av GÖSTA BORG.

Det är en gammal känd regel, att man sällan förstår att rätt uppskatta vad man äger, förrän man riskerar att förlora det. För några år sedan tycktes det hotande nära att Danmarks och Norges öde även skulle bli vårt. Säkert har detta hot och de ohyggligheter, som övergått dessa länder, till fullo lärt oss inse värdet av att vara medborgare i ett oberoende och demokratiskt land. Numera har emellertid kriget tagit en annan vändning. Varken vår självständighet eller demokrati tycks hotas av någon överhängande fara av det slag som drabbat våra grannländer.

I stället för de yttre har nu de inre faror, som eventuellt kan hota vår demokrati, börjat sysselsätta sinnena. Till skydd mot dessa inre faror har från olika håll bl. a. föreslagits, att man i hem och skola direkt skulle taga sikte på att fostrera de unga till demokratiskt tänkande och handlande. Jag har icke för avsikt att här gå in på, hur man tänkt sig, att denna fostran skall gå till. Jag vill endast försöka rikta uppmärksamheten på den fara för demokratins bestånd, som

enligt mitt förmenande är den mest väsentliga.

I skolan kan det någon gång hända, att jag låter barnen i min klass själva "regera", t. ex. under en gymnastiktimmans lek. De får då bestämma, vilka lekar som ska förekomma och i stort sett sköta sig själva. Denna frihet hälsas alltid med stort jubel. Men hur avslöper det hela? Många gånger utfaller försöket till belåtenhet för både lärare och elever, men oftast blir resultatet något helt annat och sorgligare än barnen tänkt sig. De kan helt enkelt icke komma överens. Det blir ibland riktiga "partistrider", som kanske slutar med, att barnen uppmanar läraren att leda leken på sätt som han anser bäst och därigenom göra slut på oenigheten.

Vilken är då anledningen till att barnens självstyrelse misslyckas, när intressena går isär? Barnen tänker i regel ej på att med frihet följer ansvar. De flesta vill endast se sina egna önsknings förverkligade och de inser inte alltid, att enighet endast kan uppnås genom att var och en prutar av på sina krav.

Tyvärre förhåller det sig på detta sätt även med många vuxna. Det finns människor, som väl känner till de förmåner, man i ett demokratiskt samhälle har rätt att kräva, men å andra sidan mindre fäster sig vid demokratins förpliktelser. Och dock är det så, att demokratin ställer betydligt större anspråk på självdisciplin och ansvar än något annat samhällsskick. Det kan ej nog starkt framhållas, att demokratins fortbestånd är beroende av i vad mån vi inser och förmår uppfylla, vad den kräver av oss.

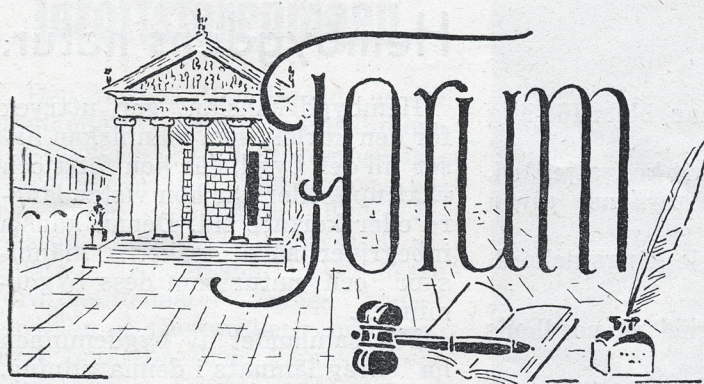
Man kan nog säga, att en viss grad av demokrati alltid har funnits i vårt land. Men ett första allvarligt försök till folkstyrelse gjordes under 1700-talet, under den s. k. frihetstiden. Varför blev denna tid, som man till en början ställde stora förhoppningar på, ej alls vad man väntat sig? Förklaringen är den, att vårt folk då varken kände det ansvar, som nödvändigtvis måste följa med den ökade friheten, eller ägde den vilja till samarbete, som trots olikhet i åsikter krävdes, då hela folkets intressen stod på spel. Detta ledde till häftiga partistrider, vilka medförde folkväldets undergång.

Varför gick den demokrati under, som fanns i Tyskland före nazismen? Enligt min uppfattning var verkliga orsaken den, att partistriderna i Tyskland urartat till den grad, att kaos hotade. Under sådana förhållanden var det inte svårt för Hitler att genomföra revolutionen. Folkomröstningar är ju något, som är utmärkande för demokratiska länder, men som bekant har sådana även ägt rum i Tyskland strax efter nazisternas maktövertagande. Jag har ingen anledning tro, att det är falska eller i väsentlig grad missvisande siffror, som uppgivits, när resultaten av omröstningarna visat, att majoriteten av tyska folket till en början gillade Hitlers göranden och låtanden. Att nazistregimen snart nog skulle medföra nytt krigselände, var det endast ett litet fåtal som anade. Jag är övertygad om att flertalet tyskar visserligen beklagade, att demokratin förlorats, men ändock föredrog, att en stark man nu bringat en viss ordning och reda i landet. På samma sätt föredrog man i vårt land Gustav III:s inskränkning av friheten framför partiväldet och stridigheterna.

Förhållandena i Frankrike omedelbart före nuvarande kriget skulle man också kunna ange som exempel på hur partistrider kan urarta därhän, att demokratin sätts i fara. Dessa stridigheter kan icke enbart förklaras bero på syd-länningarnas hetare temperament. De måste bero på, att en sant demokratisk inställning saknas hos folket. Jag misstänker, att hade icke kriget kommit emellan utan detta tillstånd i Frankrike fått fortvara, hade demokratin trängts undan av diktatur i en eller annan form.

Villkoret för att en demokrati skall kunna bestå och främja en sund utveckling på livets olika områden är, att varje medborgare fritt får bilda sina åsikter, uttala dem och kämpa för dem. Ja, detta är något som han icke blott får utan även bör göra. Men denna rättighet måste den enskilde medborgaren även tillerkänna varje annan medborgare. Han måste därför taga hänsyn till och tolerera andra åsikter än dem han själv omfattar. I själ och hjärta är man icke en demokrat, om man ej kan respektera eller samarbeta med en människa, därför att hon har en annan åsikt än man själv. Det är

I samverkans tecken.

I år har ett hundra år förflutit, sedan de berömda Rochdalevävarna startade sin förening vid Paddgränden. Det skedde den 21 dec. 1844. Trots att lokalen var av torftigaste slag och trots att varulagret var i knappaste laget, hade vävarna klart för sig, att de voro vägbanare för en stor idé, som skulle gå segrande över världen. Karakteristiskt nog kallade de sin förening "De redliga Rochdalepionjärens kooperativa förening".

De engelska textilarbetarna levde under 1800-talets första hälft under de mest miserabla förhållanden. De hade sannerligen anledning att klaga. Man beslöt att skicka en deputation till regeringen i London för att genom höga vederbörande få lindring i sin nöd. Textilarbetarna fingo företrädare för Robert Peel, men han gav dem inga löften. "Tag ni era engelheter i egna händer", lödo hans avskedsord. Arbetarna fingo fara hem, lika tomhänta som de kommit, men i verkligheten hade de fått ett uppslag, som när det förverkligades, skulle bli fröet till en världsoverspännande skapelse.

Vävarna startade en sparclubb. De sparade 15—20 öre i veckan — mer förmådde de inte. När de åstadkommit 500 kr. hyrde de sin enkla butiklokal och köpte sitt lilla varulager. Under smädelser från gatans slödder öppnade de sin butik, där varje köpare kunde bli medlem och erhöilo samma rättigheter som andra medlemmar.

Självhjälps tanken är Kooperationens ledande idé. Rörelsen är ett stolt vittnesbörd om att även de fattigaste kunna skapa drägliga förhållanden, om de enigt hålla samman och sporrade av en stor idé oförtrutet arbeta för att skapa en lyckligare värld.

Även den svenska Kooperationen kan snart se tillbaka på en hundraårig utveckling. Redan 1850 grundades den första konsumtionsföreningen i vårt land. Det skedde 1850 i Örsundsbro i Uppland på initiativ av landshövdingen i Uppsala län, Robert von Kraemer. Föreningens medlemmar voro mestadels jordbrukare och hantverkare i trakten. Under de följande årtiondena bildades ett stort antal konsumtionsföreningar, i allmänhet på rena landsbygden. Även i brukssamhällena slog Kooperationen snart rot, bl. a. i Gustavsberg. Tyvärr ha icke de handlingar bevarats, som skulle kunna ge en inblick i Kooperationens genombrott i Gustavsberg, men efter allt att döma togs det första initiativet redan på 1860-talet. Vid det första svenska arbetaremötet i Stockholm

1879 deltog bl. a. en ingenjör Per Lindell från Gustavsberg, och han nämnde i en diskussion om "arbetareassociationer", att det i Gustavsberg fanns två konsumtionsföreningar, "vilka i närvarande stund utöva en rätt betydlig verksamhet".

Efterhand koncentrerades varuförmedlingen i Gustavsberg till ett företag, Gustavsbergs fabriks uppköpsförening. Denna förening ägde formellt kooperativ karaktär, men den förvaltades i realiteten som en vanlig brukshandel. Bruksledningen med brukspatron O. W. Odberg i spetsen intresserade sig i hög grad för föreningens förvaltning och gav alla direktiv, som bestämde verksamhetens planläggning. Märkligt nog var kontanthandeln helt avskaffad i föreningen. I stadgarna angavs, att "varor uttagna under en månad skola betalas å fabriks kontor på följande avlöningsdag". Detta system hade införts i det lofvärda syftet, att husmödrarna först skulle köpa allt vad till livets nödortf hörd, varefter husfadern skulle till eget förfogande ha vad som blev över. I verkligheten fick detta creditsystem de betänkligaste sociala konsekvenser. Skuldsättningen fick en väldig omfattning, ända därefter att många familjer praktiskt taget aldrig fick kontanta medel att röra sig med. För att råda bot på det onda höjdes priserna och därigenom återbäringen, men ej heller detta hjälpte. Även återbäringen fick i regel användas som avbetalning på skulder till föreningen. Man måste t. o. m. införa ransonering: svårt skuldsatta familjer fingo ej tillstånd att taga ut varor, hur de ville, utan de tilldelades poletter, som de fingo handla för. Föreningens "verkställande direktör" hade det delikata uppdraget att fördela dessa poletter!

I samband med det första världskriget började de demokratiska idéerna få starkt rotfäste i Gustavsberg. Man började på allvar reagera mot den "upplysta despoti", som härskade, isynnerhet som den uppenbarligen på många punkter ej var så upplyst, som man kanske tidigare trott. Man upptäckte, att köparna-medlemmarna i verkligheten hade beslutanderätt i uppköpsföreningen, och man beslöt 1919 att ombilda föreningen till en modern konsumtionsförening, som skulle söka anslutning till Kooperativa förbundet. Full kontanthandel infördes, och det visade sig omedelbart, att man nu slagit in på en väg, som ledde till ordnad ekonomi för såväl medlemmar som förening. Konsumtionsföreningen räknar numera 1,421 medlemmar. Den hade 6 butiker år 1943 och en omsättning av 1,85 milj. kr. Det egna kapitalet uppgick till 405,000:— kr. (insatser och reservfond).

Konsumentkooperationen har börjat med att organisera detaljhandeln, den har fortsatt med grosshandeln och produktionen. Gustavsbergarna ha lärt känna Kooperationen icke endast som varuförmedlare utan även som industriföretagare och arbetsgivare. År 1937 köpte Kooperativa förbundet fabriker i Gustavsberg. Sedan dess har en sjudande nydaningsverksamhet varit igång i samhället. Man kan utan tvekan tala om en ny industriell revolution i Gustavsberg.

Framåt, den unga tidens lösen är.

Vad stilla står, förmultna skall och ramla.

*Men allt, som livets frö inom sig bär,
till nya former bildar om de gamla.*

Så djupgående förändringar, som ägt och äga rum i Gustavsberg, måste alltid innebära svåra rubbningar

Sunnanvind.

Till liv du väcktes vid lagunens
vatten,
invid korallens konstnärbyggda
rev,
när lotusblomman i den ljumma
natten
sitt drottningnamn bland blom-
mors mångfald skrev.

Kom, jungfruvind, på varje hjärta
andas
och lös de band, som livet hårdhänt
knöt.
Då skall den väna vårens morgon
randas.
Sin frihet får, vad frost i bojor
slöt.

Spänn av kung Bores vita silver-
söljor
och krossa kronan vid hans rikets
fall,
gör drivorna till sommarfria böljor,
som varsla om, att vinterns makt
är all.

Din värmeväg har blom för äng
och hagar
och sprider doft i vit konvaljegård.
Du följer skaparordens givna
lagar,
och livet ler i varje sångs ackord.

Lägg sydländsk glöd på nordbons
kalla äril
att vår och liv må vakna upp igen
med blad och blom, med dans
av fläckig fjärl;
låt nordan inte åter söva den.

Kom, sunnanvind, med dina ljusa
drömmar,
lys allt vad vrängt och vresigt är
i bann
och giv åt fantasien fria tömmar,
när tanken selar diktens ädla
spann.

J. A. LÖFDAL.

Forts. från sid. 2.
heller icke förenligt med god och
utvecklingsfrämjande demokrati
att t. ex. motarbeta ett reformför-
slag endast därför, att det här-
stammar från ett annat politiskt
läger än det i vilket man själv hör
hemma.

För att i någon mån skapa för-
ståelse för att olika åsikter och
partier kan vara berättigade,
har det hänt, att jag i skolan an-
vänt följande liknelse: En man

Forts. från sid. 3.
i gamla inkörda vanor. Det är dock
uppenbart, att utvecklingen går
hän mot avgörande förbättringar
för samhället och dess innevånare.
När vi i år kunna fira kooperatio-
nens hundraårsjubileum, står även
Gustavsberg som ett stolt vittnes-
börd om Kooperationens uppbyg-
gande kraft. I en tid, då de krigis-
ka bragderna fånga brorslotten av
vårt intresse, kan det finnas anled-
ning komma ihåg, att det dock är
det tysta, plikttrogna vardagsar-
betet, som skapar lycka och välstånd.
I den sargade värld, som kriget
lämnar efter sig, behövs mer än
någonsin det samarbete, som är
kooperationens livgivande kraft:
inbördes hjälp för att täcka de
mångas behov, icke för att skapa
vinst åt ett fåtal kapitalägare.

Herman Stolpe.

driver en affär. Han har en son,
och när denne är gammal nog att
taga verksam del i affärens sköt-
sel, vill han genomföra en del för-
bättringar och moderniseringar.
Han kanske vill skaffa större
skyltfönster, ny inredning o. s. v.
Men fadern sätter sig på tvären.
Han tycker, att det gamla duger
gott. Faderns och sonens olika in-
ställning gör, att de endast kan
enas om verkligt välbetänkta re-
former. Båda komplettera varand-
ra ganska väl. Utan sonens moder-
niseringsiver skulle affären icke
kunna utvecklas utan gå tillbaka,
och tack vare faderns bromsande,
konservativa inställning undvikes
förhastade reformer.

På samma sätt är partierna till
fördel i en sann demokrati. Vilket
parti, som än sitter vid makten,
finns det alltid något oppositions-
parti, vilket nagelfar alla förslag
och åtgärder, som företages av re-
geringspartiet. Härigenom skapas
en garanti för att varje viktig å-
tgärd blir föremål för grundlig dis-
kussion, efter vilken i regel endast
välgrundade reformer kan genom-
föras och äga bestånd.

Den demokratins inre fara, som
jag här talat om och som bl. a. ytt-
rar sig i ofördragsamhet och sönd-
ring, har vi kanske icke märkt så
mycket av i vårt land i senare tid.
Men vi måste komma ihåg, att vår

Hembygdens natur.

Hembygdskänslan ger uttryck
för den kärlek, som människan hy-
ser till den bygd, där hon fötts och
växt upp, eller där hon vistas läng-
re eller kortare tid. Denna känsla
inbegriper såväl traktens männi-
skor och natur som dess bygde-
minnen.

För samlandet av bygdeminnen
ha bidrag lämnats i denna tidning.
Vår hembygds natur har däremot
inte blivit föremål för särskilt om-
nämmande. Har då vår hembygd
inte en natur, som är värd att äls-
kas, och som ytterligare kan stär-
ka och fördjupa hembygdskänslan?
Jo, förvisso!

Här skola några få notiser om
Värmdöns natur lämnas.

Under istiden var Nordeuropa
täckt av en c:a 1.000 m. tjock is-
skälla, en jökell. Jökälvarna ur-
holkade klippan, så att fördjup-
ningar bildades. När sedan landet
höjde sig på grund av att det
tryck, som isen utövade, upphörde,
kommo dessa urholkningar i klip-
pan att utgöra dalgångar och fjor-
dar. Vid Östersjöns kuster, där ha-
vet sköljde bort erosionsmateria-
let, uppkommo de fjordar och vi-
kar, som nu skilja skärgårdens öar
åt. Lerjordarna, som nu i ganska
stor utsträckning utnyttjas till åk-
rar, ha givetvis bildats under den
tid landet låg under vatten, och
jättegyrtorna vid Ösby och grus-
åsarna vid Ålstäket äro några
andra intressanta minnen från is-
tiden. Så ungefär kunna vi tänka
oss, att vår bygds topologiska na-
tur uppstått.

Efter hand invandrade sedan
växterna. Först kom en arktisk

nuvarande, tämligen fullkomliga
demokrati är mycket ung. Allmän-
na rösträtten tillkom ju först 1918,
och vår samhällsordning har kan-
ske ännu icke ställts inför något
verkligt avgörande prov. Vårt folk
har under denna tid icke haft att
brottas med så svåra problem som
exempelvis tyskarna efter förra
världskriget. Det är möjligt, att
tiden efter nuvarande krigets slut
kommer att ställa vårt folk inför
stora påfrestningar, vilka kanske
till ytterlighet kommer att skärpa
meningsskiljaktigheterna. Ska vi
då vara mäktiga till det ömsesidi-
ga hänsynstagande, som är en nöd-
vändig betingelse för att fredlig
samverkan ska kunna uppnås?

Idrottsföreningen.

Den 21 sept. 1906 bildade en del ungdomar från nöjesklubben Gustavsbergs idrottsförening. Initiativtagare till föreningen voro Sven Johansson, Erik Jonasson, Ragnar Gustavsson och Gustav Andersson. Av dessa idrottsentusiaster finnes endast en kvar på Gustavsberg, nämligen Erik Jonasson. Sven Johansson var föreningens förste ordf., Ragnar Gustavsson v. ordf., Gerhard Persson sekr. och Gustav Andersson kassör. Vilka de tre övriga ledamöterna voro, har jag ej kunnat utforska. Några protokoll från de första 2 åren finnas nämligen ej. Enligt ett protokoll från ett sammanträde den 10 sept. 1908 och undertecknat av dåvarande sekr. P. A. Hansson avsåg Sven Johansson och Ragnar Gustavsson sig sina uppdrag i styrelsen på grund av flyttning. Till ordf. valdes Oskar

flora, sedan lövträd och barrträd och undan för undan de arter, som nu jämte dessa utgöra växtligheten.

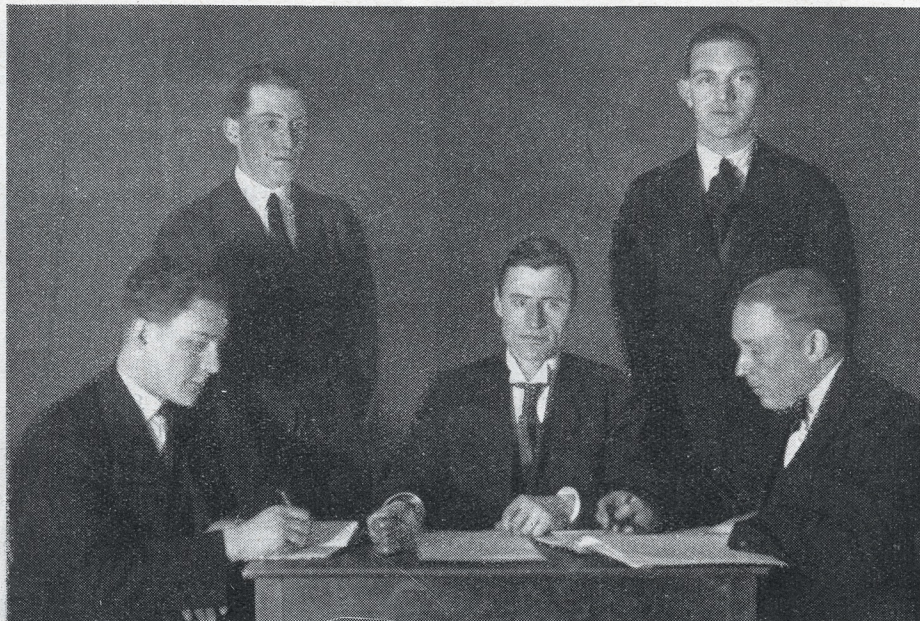
Värmdön är mycket artrik. "Stockholmstraktens växter" uppger 749 arter (fanerogamer och kärlkryptogamer) för Värmdö socken, 684 för Gustavsbergs och 639 för Ingarö socken. Växtsamhällena äro också många. Här finnas skogar, ängar, sjöar, havsstränder o. s. v. År 1936 fridlystes ett lövängsområde, som kallas Storängsudd å Beatelunds egendom i Ingarö socken.

Vår hembygd har alltså en rik och skiftande natur. Men hur tillvarata vi då denna tillgång? Svaret blir: Genom vandringar, skid- och cykelturer. Då lära vi oss älska den och njuta dess rikedomar. Då få vi frisk luft och nya friska intryck.

Men för att naturen vid sådana tillfällen skall kunna ge oss något, måste vi ha någon kunskap om dess topologi, flora och fauna.

På höstarna bruka sällskap och tidningar anordna svamputflykter under ledning av en expert. Vår för skulle man då inte under våren och sommaren kunna anordna liknande utflykter, då man studerade alla växter och inte just bara hattsvamparna? Det kunde ske i enskildas eller i föreningars regi.

Se Gren.

Idrottsföreningens styrelse 1925.

Söderberg, till v. ordf. Erik Jonasson.

Gymnastik stod först och främst på programmet. Den hölls i klubblokalen under ledning av Karl Pettersson och löjtnanten V. Odelberg. Våren 1907 började man spela boll i Bleksäng. Föreningen fick inbjudan från Neglinge IF till en match, som förlorades med 8—0. Hösten 1907 arrangerades tävlingar i klubbparken, kombinerade med andra festligheter. Några resultat härifrån finnas ej antecknade. Den fria idrotten slog igenom år 1908 med den då inflyttade P. A. Hansson. Hansson var en god allroundman. Han fick snart efterföljare i Edvard Möller och Osvald Andersson, den förre olympieman 1912 och svensk mästare 1913, den senare mångårig distriktsmästare. Alla deras resultat äro dock överträffade så när som på stående hopp. Så kom det ödesdigra året 1918, då föreningen upplöstes.

Gunnar Björk.

Åren 1914—1918 hade satt sin prägel på arbetet. Våra idrottsmän blevo mobiliserade. Sommaren 1920 blev det åter fart i Bleksäng. Man hade skramlat till en boll. Stämningen var god. Man beslöt att ännu en gång bilda en förening. Gustavsbergs IF återuppstod efter att i två år ha legat nere. Den 1 juli 1920 samlades stiftarna å Gustavsbergs Vårdshus. Styrelsen fick följande utseende: ordf. G. Box, v. ordf. G. Lorang, sekr. A. Undén samt bröderna Dahlkvist, E. Fredblad och Anders Bonnevier. Den 11 febr. 1921 intogs föreningen i Riksidrottsförbundet. Redan detta år fingo vi tre nya styrelseledamöter: Gustav Blomberg kassör, Osvald Andersson och Edvin Jansson. Det fanns en förening till på platsen, IF Söderkamraterna, vilken upplöstes och ingick i vår. De första åren spelades mest fotboll och bandy. Småningom fick gymnastiken och den fria idrotten fart. En verkligt god trupp utbildades under A. Åbergs ledning. Gymnastikledaren visade ett verkligt intresse för idrottsrörelsen. På Anders Bonneviers förslag invaldes han till hedersledamot den 12 maj 1922. Lördagen den 3 mars 1923 arrangerades de första skidtävlingarna för skolungdomen i Gustavsbergs folkskola.

Bland de främsta idrottsmännen inom föreningen på 1920-talet kan nämnas Bror Söderling, Bror Olsson, Axel Eriksson, Gustav Möller, Edvin Lowndes och A. Hallberg.

De senaste 13 åren har föreningen haft ett omfattande program:

OSCAR WILHELM ODELBERG.

Från sonens synpunkt.

Sedan industrialismen i början av förra århundradet gjorde sitt inträde såväl inom keramiken som på andra områden grundlades Gustavsbergs Porslinsfabrik på 1820-talet i konkurrens med den äldre Rörstrand i Stockholm. Man kan ej säga, att företagarna hade mycken lön för sina mödor under de första femtio åren av fabriken tillvaro. Bladet vände sig emellertid från 1869, då den unge 25-årige löjtnanten Wilhelm Odelberg tog hand om ledningen.

Wilhelm Odelberg — född den 25 maj 1844 och son till den framstående jorddrotten och politikern Axel Odelberg (född 1805, död 1884) på Enskede utanför Stockholm — hade genomgått Nya Elementarskolan i Stockholm, blev student i Uppsala 1862 och underlöjtnant vid Södermanlands regemente 1864. Han hade därefter gjort åtskilliga utrikes resor bland

allm. idrott, fotboll, bandy, skidor, brottning, orientering, kanot, bordtennis och badminton.

Den allm. idrotten hade sina största framgångar vid Saltsjöbadstävlingarna, där gustavsbergarna togo hem de bästa segrarna.

Fotbollen har haft många goda kämpar såsom E. Flodmark, E. Lowndes, R. Eriksson och S. Gustavsson. 1936 startade fotbollslaget en segerrik turné i Dalarna under ledning av Einar Olsson.

Sedan 1932 spelade Gustavsberg i Stockholms-serien. Men på grund av dålig sammanhållning inom laget måste det utgå ur serien 1935. Turneringen inom Saltsjöbadsområdet om källarmästar Olssons vandringspris upphörde ock. 1942 lades fotbollen ner.

Bandyn hade sitt största uppsving under strejken 1932, då Gustavsberg spelade i pokalserien två år i rad, vann sin klass och var Stockholmsklubbarnas farligaste motståndare. 1943 startade ett ungt friskt lag. Om rutinen varit litet större, hade Gustavsberg säkert vunnit den bandyallians, i vilken vi spelade.

Skidor ha varit föreningens bästa idrottsgren de senaste fyra åren. Vi nämna endast namnen Ol-

sen, Lindstedt, Greger Åberg, Noling, Greta Bergkvist och Siri Larsson för att ha exempel nog. I de kooperativa tävlingarna ha våra skidlöpare haft sina största framgångar.

annat till Skottland för lantbruksstudier. År 1869 gifte han sig med yngsta dottern till brukspatron Sam. Godenius — dåvarande innehavaren av Gustavsbergsfabriken. Samma år övertogs disponentskapet av Odelberg.

Genom sin goda utbildning var han väl skickad för sitt kommande värv. Han hade ock en god start i de gynnsamma konjunkturen, som vårt land genomgick under större delen av sjuttioalet. Det blev nu bättre fart i produktionen och en god efterfrågan. Odelberg följde med vaket öga tidens utveckling. Fabriken sattes bland annat genom egen ledning i telegrafisk förbindelse med kontoret i Stockholm. Odelberg kunde själv sköta "morsenyckeln". På samma linje utbyttes telegrafapparaten mot telefonen år 1878. Odelberg var således en bland pionjärerna, som utnyttjade och insåg telefonens ofantliga betydelse för affärslivet. Nybyggnader och utvidgningar

sen, Lindstedt, Greger Åberg, Noling, Greta Bergkvist och Siri Larsson för att ha exempel nog. I de kooperativa tävlingarna ha våra skidlöpare haft sina största framgångar.

År 1934 tog föreningen upp grenen brottning. Nio brottare från olika klubbar i Stockholm hade här en uppvisning, vilket stimulerade våra egna förmågor. 1937 startade Gustavsberg i fyrstadsbrottningarna grupp 14 och fick till motståndare Sundbyberg-Södertälje och Hillersjö. Gustavsberg blev då trea i gruppen. Ledare är nu S. Andersson, som har ett tjugotal lovande förmågor att träna.

Orienteringsintresset har aldrig minskats inom föreningen. Samma goda kamratgång har hållit ihop i årtionden. Man har aldrig haft några större framgångar. Den största framgången är det kamratskap, som råder inom "gänget". Anton Andersson har varit pionjär och är ännu en god kämpe för denna sport. Under den senaste säsongen blev L. Sävström bland 300 startande åttonde man i Fredrikshovs orientering. I Södertörnsmästerskapen blev Gustavsberg fyra i lag efter Nynäshamn (svensk mästare i budkavel 1943), Tullinge och Tumba.

i fabriken följde tätt på varandra. Utvecklingen av porslinsfabrikationen följdes med vaktsamt öga såväl på kontinenten som i England. Redan 1896 installerades den första elektriska kraftöverföringen, vilken några år därefter följdes av såväl fabriken som därtill hörande områdens elektrifiering. Det må i detta sammanhang nämnas, att Gustavsberg var den första totalt elektrifierade porslinsfabriken i världen. Jämsides med denna elektrifiering installerades en helt ny maskinell utrustning såsom kvarnverk, transportanordningar m. m. Nya brännugnar byggdes även, varigenom bränsleåtgången reducerades med ungefär hälften. Vid tiden för Odelbergs bortgång 1924 var produktionen mångdubblad mot 1869. Kvalitén var såväl tekniskt som konstnärligt på höjden av vad som då kunde åstadkommas.

Ett industrisamhälle kan svårli- gen tillväxa utan goda kommuni-

Kanotsporten fick hösten 1943 en god start. Fabriken skänkte 5 kanoter till föreningen. Denna sport har stora utsikter att nå långt. Vi ha ju träningsmöjligheter som få.

För de sista 13 årens många goda resultat måste föreningen i första hand tacka Anders Bonnevier och John Pettersson (John-Pelle). Hur många kvällar och söndagar ha inte dessa stått med klockan i hand och tagit tider!

Hur många råd och anvisningar ha inte dessa givit föreningens medlemmar! Vi äro dem stort tack skyldiga.

Föreningen har haft stora svårigheter de sista åren. En vändning kom hösten 1943. Föreningen inbjöd fabriksledningen, Forum, de kommunala myndigheterna och gamla medlemmar till ett sammanträde. Man enades om att något måste göras för idrotten. Först och främst fordras en idrottsplats. Efter detta möte tycks fabriksledningen och de kommunala myndigheterna ha fått större förståelse för idrottens fostrande betydelse.

Nästa år firar föreningen 25 årsjubileum. Dess förhoppning är att samtidigt få inviga den nya idrottsplatsen.

Gunnar Björk.

kationer. Även härvidlag var Odelberg klarsynt. Sjöfarten — den naturliga vattenvägen till huvudstaden — utvecklades till en storartad rederirörelse. Trafiken fortgick under de senare årtiondena under Odelbergs ledning såväl sommar som vinter. Det senare kunde ske tack vare kraftiga isbrytare. Även landsförbindelserna blevo betydligt förbättrade genom om- och tillbyggnader av vägnätet. Odelberg var den drivande kraften i Värmdö vägstyrelse till år 1920. Hans största verk där var väl initiativet och utförandet av den vackra och ståtliga Skurubron, färdig 1915, med tanke på den kommande bil- och busstrafiken, som ju nästan flyttat Gustavsberg inom huvudstadens gränser. Till rederirörelsen hörde ock den ångare, som förde kol och råmaterial för fabriken från utlandet, enkannerligen från England.

När Odelberg 1869 övertog ledningen voro bostadsförhållandena mer än bedrövliga för fabrikspersonalen. Odelberg insåg, att utan goda bostäder kan man ej skapa en god arbetarstam. Det dröjde ej länge, förrän byggnadsarbetena kommo igång. Den ena bostaden efter den andra såg dagen. Man byggde efter helt nya principer och var i mångt och mycket långt före sin tid. Odelbergs skapelser här liksom alla de sociala åtgärder inom samhället, som tillkommo under hans ledning och mestadels på hans bolags bekostnad, äro väl kända. Vi må nämna Gustavsbergs församlings bildande 1902, brukskyrkan — nu gymnastiksal — 1883, den nya församlingskyrkan 1906, och andra byggnader för religiöst ändamål, skolhus, samlingslokaler, klubbhus med park 1890, vattenledning för samhället 1909, elektrifiering, handelsbodas, badhus med simhall 1916 etc.

Brukspatron W. Odelberg.

Odelberg var en stor vän till vår modernärning — lantbruket — vilket han så grundligt studerat i sin ungdom. Den ena egendomen efter den andra lades under hans företags ägo och skötsel. Framför allt sökte han utveckla mjölkproduktionen, som var så viktig för det starkt växande samhället. I mångt och mycket gjordes företaget självförsörjande genom egna skogar, anläggandet av sågverk, elektrisk mjölkvarn etc. Skogen sköttes mönstergillt med lagom avverkning. Odelberg höll även en skyddande hand över jaktområdena. Som exempel må älgstammens tillväxt under hans skydd och vård nämnas.

Slutligen må nämnas, att sedan bolaget nybildats 1875 och under hela den tid, Odelberg innehade ledningen, alla dessa förbättringar, utökningar av driften och rörelsen, ombyggnader av fabriken, inköp av egendomar, donationer m. m. genomfördes utan upptagande av lån, och dock hade intressenterna i

bolaget en regelbunden skäligen avkastning på det av dem tillsatta kapitalet.

Det är givet, att det allmänna redan på ett tidigt stadium skulle draga en man med en sådan skapande kraft som Odelberg till sig. Här må endast nämnas något om denna verksamhet. Odelberg var ledamot av riksdagens 1:sta kammare åren 1884—1910. En längre tid tillhörde han statsutskottet. var riksgäldsfullmäktig 1893—1913, ordf. i Stockholms Läns Sparbank och Brandstodsbolag, ledamot av Lantbruksakademien 1892, kommunalordförande, vägstyrelsens ordförande m. m. År 1915 hedrades han med Storkorset av Vasaorden — landets högsta industriella utmärkelse.

Odelbergs familjeförhållanden voro särskilt lyckliga. Hans karaktär visar pliktuppfyllelse, förutseende, rättrå-

dighet och klokhet av stora mått. Som de flesta danande stora män var han i viss mån despot men en god sådan och med ett välvilligt hjärta.

Tiderna förändras. Det mer eller mindre patriarkaliska ledarskapet motsvarar icke längre tidens uppfattning. Men att äga en sådan personlighet som Odelberg var en stor styrka såväl för det företag, som han ledde, som för den personal, som var honom underställd. I Gustavsbergs utvecklingshistoria kommer Wilhelm Odelbergs namn alltid att leva.

A. S. W. Odelberg.

Från en arbetsledares synpunkt.

Gustavsbergaren har uppmanat mig att berätta några minnen från min 41-åriga anställning i brukspatron Odelbergs företag, vilket jag med nöje vill efterkomma.

Kl. 6 på morgonen den 1 okt. 1891 började jag min anställning här. Jag mötte brukspatron, som

hälsade mig välkommen och önskade, att jag skulle trivas i hans tjänst. Ett par ord, som han då fällde, äro så typiska för honom, att jag måste få återge dem: "Ljug aldrig för mig, om något tråkigt inträffar. Är det något ni ej förstår, så meddela det omedelbart, och jag skall sända ut en ingenjör, som skall få hjälpa eder". Brukspatrons varningsord till mig kunde likaväl vara riktade till vilken annan som helst av hans anställda. Ordning, ärlighet, uppriktighet, plikttröhet fordrade han. Han hade ock en nästan obegriplig förmåga att genomskåda människor och situationer. Han kunde se rakt igenom folk och pröva, vilka han kunde lita på eller ej.

Brukspatron var mycket sträng men samtidigt faderlig. Han var fordrande men rättvis. Han ville sina anställdas bästa, även då han syntes hård och bestraffande. Hans ord voro kungsord. Vad en gång sagts och lovats kunde inte utan vidare rubbas. Han var själv en stor arbetsmänniska och därtill en klok arbetsledare. Därför fordrade han så mycket av sina underlydande. Bestämda vanor och principer hade han. Det tillhör stormännen att ha. Man lärde sig så småningom, hur han ville ha det. Personligen har jag enbart goda och vackra minnen. Han kunde säga mig sin åsikt t. o. m. ganska bestämt, men aldrig sade han ett ont ord till mig. Såg han, att ett annat förslag än hans eget var gott och till fördel för företaget, kunde han efter moget övervägande och allvarliga omprövning acceptera det.

Klockan sju varje morgon skulle rapport lämnas honom om den kommande dagens sysslor. God uträkning fordrades sannerligen, ty stora arbeten väntade att bli utförda. Verkstäderna voro i ett ytterst bedrövligt skick. Det blev ett väldigt arbete, innan det ens syntes att något blivit utfört. Gamla och nya slamhusen nedrevos invändigt. De gamla bottnarna av plank borttogos och nya av räls och cement inlades. Fabrikens lokaler skulle bli så praktiska och starka som möjligt. Alla arbeten, som bidrogo härtil, skulle gå före allt annat. De gamla flintkvarnarna — de s. k. släpkvarnarna ersattes med kulkvarnarna för flintmalning. Men detta bygge skulle göras "på lediga stunder". År 1898 påbörjades vattenkvarnen. Då jag ritat och planlagt detta stora arbete — kvarnen skul-

le driva åtta kulkvarnar — fick jag till fullo erfara, huru brukspatron tänkte sig in i allt och ville ha reda på yttersta detaljer. Med de små resurser, som jag hade till mitt förfogande för så stora uppgifter, kunde arbetena ej gå så fort. På den mek. verkstaden hade jag 13—14 man och därtill ett växlande antal snickare. År 1893 började jag bygga järnprämen "Oden". De gamla gustavsbergarna minns nog, hur "Farsta" bogserade den över Baggen, genom Kolström till Grisslinge, där den lastades med sand.

Vart jag vänder mig i samhället, har jag minnen från brukspatrons kloka omtanke och noggrannhet. Jag vill anföra några. Det stora vattenhjulet var äntligen färdigbyggt. Det stod där låst för obehöriga. Tidigt en söndagsmorgon gick jag ned för att provköra det. Plötsligt fick jag höra brukspatron: "Vad gör ni där"? — Efter 3—4 min. var hela verket i gång. Jag kan ännu se och höra brukspatrons gillande. Jag fick min första gratifikation av honom. Jag visste, att han var nöjd med mig, och att han litade på mig.

En lördagskväll tog brukspatron mig med ut "någonstans på fabriksområdet". — "Lova, att aldrig yppa denna plats för någon enda människa", sade han. Båda hjälptes vi nu åt att gräva en tämligen djup grop. En s. k. kungavas hämtades. Jag fick order att gå efter Hellström. Men brukspatron visste, att H. nämnda dag var i Stockholm. Han ville nog ha mig från platsen ett ögonblick. Kanske lades något papper eller något annat i vasen. Vilken avsikt brukspatron f. ö. hade med detta arrangemang, fick jag aldrig veta.

Då inspektionen på lördagseftermiddagen var gjord utmed kajen, där allt då skulle vara söndagsfint, brukade han säga: "Ni är väl hemma i morgon?" Han hyste nämligen alltid fruktan för skogseld o. d.

Mitt första intryck av Gustavsberg var mycket nedslående. Jag såg, huru trasigt allt var, och hur rudana verkstäderna voro. De första dagarna vågade jag inte ens packa upp mina saker. Jag trodde inte, att jag skulle bli gustavsbergare. Men brukspatron gav mig snart annat att tänka på. "Jag har själv tagit emot företaget i ett dåligt skick. Nu skall vi två förbättra och bygga upp det hela". Så

fortgick 8 år. Då sökte och erhöll jag en ny anställning som arbetsledare i ett stockholmsföretag. Jag uppsökte brukspatron för att säga upp min plats. "Nej", svarade han. "Gäller det högre lön? Kan de andra betala mer, så kan jag det ock". Därmed blev det. Men eljest betalade han bra litet för så mycket arbete.

Den lön jag vid detta tillfälle erhöll, fick stå oförändrad tills långt in i förra kristiden. Det fanns en tid, då mina arbetare hade 25 till 30 kronor mer än jag per månad. Så småningom fick jag dock rättelse.

En hövding var han — den gamle patron. Det var alltid ett nöje att arbeta under och med honom. Man visste, att han var chefen, men ock att man kunde vända sig till honom med allt. Han hade tid för allt och alla. Därför minns jag honom alltid med högaktning och tacksamhet.

Viktor Danielsson.

FRÅN EN ARBETARES SYNPUNKT.

Examen i skolan var slut. Barnen troppade iväg ut på skolgården. Samspråkande stod där magister Lagerström och löjtnant Odelberg. I en hast strök pojarna av sig mössorna, och flickorna neg så vackert för löjtnanten. Det var ju han som rådde om skolan och fabriken och hela Gustavsberg förresten. Ingen var så rik och mäktig som han, knappt kungen en gång. Ja, så betraktades löjtnant Odelberg av barnen på åttio- och nittotalen.

Att löjtnant Odelberg på sin tid var en mäktig man på Gustavsberg, därom rådde inte minsta tvivel bland gamla gustavsbergare. Han var ju ock den allena rådande både i fabriken och på underlydande egendommar. Hans vilja var allas lag. Han var en man med kraft och med möjlighet att driva igenom vad han ville. Att han dessutom var sträng men på samma gång omutligt rättvis var för många ett axiom.

Gustavsberg var enligt alla gustavsbergares tanke och uppfattning under denna tid en stat i staten, eller som det också hette: ett furstendöme. Detta kanske ej utan skäl. Allt som berörde familj och enskild person i samhället avgjordes på fabriken kontor med herr Odelberg som högste domare.

Om en flicka födde ett barn utom äktenskapet, skulle det avgöras på kontoret, huruvida hon skulle få amma det själv eller mot den stipulerade avgiften, 300 kronor, lämna det till barnhuset. Om det var så, att modern ej själv fick amma sitt barn, förskotterade fabriken de 300 kronor, som hon skulle betala. Men hon fick finna sig i, att det för varje månad drogs av en viss summa, till dess skulden var betald. Den som flickan utpekade som barnets fader blev inkallad på kontoret och fick stå till svars. Det var inte lönt för någon att försöka slingra sig undan. Bäst var det att erkänna och betala sin tribut.

När ett barn föddes i en familj hade man att ge sig iväg in på kontoret och anmäla detta samt uppgiva barnets namn och födelsedag. Och nåde den som dröjde med detta.

Fabriken, d. v. s. löjtnant Odelberg, ägde ju all egendom, både löst och fast. När bortavarande barn till någon av fabriken arbetare kom hem och hälsade på sina föräldrar, måste det för deras uppehälle i Gustavsberg begäras tillstånd på fabrikskontoret. Vid ett tillfälle kom en son till Lars Johansson hem från Amerika för att hälsa på sina föräldrar. Johansson gick pliktskyldigast in till herr Odelberg och omtalade, att sonen kommit hem från Amerika. Han begärde nu att denne skulle få vistas hos sina föräldrar någon dag. "Nej, det blir inte av", fick han till svar. "Ja, men om löjtnanten hade barn i främmande land, och dessa kom hem för att hälsa på sina föräldrar, skulle då löjtnanten köra ut dem igen", undrade Johansson. Det kom något fuktigt i herr Odelbergs ögon och han svarade: "Ja, låt honom stanna hemma då".

Jag tror inte, att det var elakhet eller någon slags illvilja, som från herr Odelbergs sida dikterade denna inställning gent emot arbetarna och deras barn. Bevarandet av det patriarkaliska styrelsesättet var nog den förnämsta orsaken till detta handlingssätt. De nya strömningarna i tiden, särskilt socialismen, var en styggelse för herr Odelberg och en fruktad fara för hans regim. Han gjorde också allt, för att dessa inte skulle få det minsta insteg.

Vid ett tillfälle blev en del av fri-

Till bruksägare WILHELM ODELBERG

Dikt av J. A. LÖFDAL, vid gravsättningen uppläst av E. Hedblom.

Vigda tempelklockor dämpat
hörs liksom i vemod tona,
och det är som vid en korsväg —
livets pulsslag stannat av —
Och vi minnas inför stoffet
fredlig bragd och idog gärning.
Samhälls-skapare-gestalten
läggs att vila i sin grav.

Band och sträng i vårdag brusto
vid en ängels tysta vingslag,
och för nära hjärtan bräddas
nu av saknad smärtans kalk.
Sång och blommor — må det vara
dig ett tack för livsarbetet,
medan ros och liljor hölja
sorgens tunga katafalk.

Löftets ljus — en själs klenoder —
strålar dock likt segertecken,
och som liljans blad och knoppar
sträcka sig mot sol och vår,
så skall anden frigjord höja
sig mot ljusets regioner
in mot evighetens morgon,
när Guds tempelklocka slår.

församlingens medlemmar inkallade på kontoret. Jag var en av dessa. Herr Odelberg ville då påstå, att vi genom friförsamlingen bedrev politisk propaganda inom samhället. Vi försäkrade enstämigt, att vi som enskilda medlemmar inom friförsamlingen fick ha vilken politisk åsikt vi ville, men att vi inom församlingen på intet sätt fick agitera för densamma, enär detta skulle verka söndrande ifråga om församlingens gemenskapen. Med detta svar lät sig Odelberg nöja. Vi var dock klara över, att han inte av egen drift tagit detta steg, utan att han uppeggats därtill av andra.

I allt var brukspatron Odelberg den centrala punkten. Han var självskriven ordförande i nöjesklubben. Han var en beskyddare för den andliga verksamheten, både ifråga om kyrklig och frikyrklig sådan. Han var ordförande i den s. k. Bolagsboden (= Uppköpsföreningen), i kommunalstäm-

man och i valnämnden. Ja, det fanns väl knappast något, av vilket inte han ansågs som självskriven ledare eller beskyddare. Att han dessutom var en driftig affärsman och arbetsledare står nog utom allt tvivel.

Sedan Wilhelm Odelberg fått ledningen av Gustavsbergs porslinsfabrik i sina händer, gick hans strävan ut på att få ett så fast grepp som möjligt om både tillverkningen och försäljningen. I detta avseende kan man nog också säga, att han lyckades. Han förstod sig på att hålla arbetslönerna på en låg nivå. Därför gick också fabriken med god vinst. I och med arbetarnas organiserande smälte fabriken vinstmarginal samman, men arbetarnas standard höjdes.

Det vore orätt att säga om herr Odelberg, att det bara var egoistiska skäl som drev honom i hans maktutövning. Han var nog även, fast på sitt sätt, mån om sitt "rikes" välfärd. Han började, jag vill minnas det var i början av nittio-talet, att utdela gratifikationer till sina arbetare. Till att börja med delades det ut 5,000 kronor årligen till arbetare, som fyllt 25 år och som arbetat minst fem år i bolagets tjänst. Sedermera ökades denna summa flera gånger, så att den 1920 var uppe i 100,000 kronor. I och med tillkomsten av arbetarnas fackliga organisationer upphörde dessa gratifikationer.

Brukspatron Odelberg visste att sätta sig i respekt och fruktan hos sina underlydande. Här ett par exempel. Då han en gång kom ridande, mötte han några sjömän. I sitt sällskap hade de en son till en änka, som arbetade i fabriken. Sjömännen gick fram, tog tag i hästen och sade: "Stig av hästen, nu är det vi som ska rida". Detta var ju nära på ett majestätsbrott och gick ut över den stackars änkans. Hon blev inkallad på brukskontoret och fick en sträng tillsägelse om, att hennes son inte fick vistas på Gustavsbergs domäner.

En annan gång kom herr Odelberg ridande ut på sina ägor, då höbärgningen pågick. Vid tillfället ifråga hade arbetarna sett sin arbetsgivare på långt håll. Men då befallningsmannen tagit sig väl mycket till godo av "Smittens droppar", ansåg de honom inte vara i värdigt skick att möta sin husbonde, varför de fick ner honom i ett dike och lade hö över honom.

När så herr Odelberg kom fram, frågade han: "Har ni sett till befallningsmannen?" Nej, ingen hade sett till honom. Då kröp befallningsmannen fram ur höet och sade: "Här är jag". Så stor makt hade den höge chefens ord, att det inte var möjligt att hålla sig undan. Det förmåles inte, huruvida det blev några efterräkningar för befallningsmannens vidkommande.

En sträng och mången gång hård husbonde var brukspatron Odelberg, dock inte värre än andra i samma maktställning. Att hans domar ibland blev hårda för att inte säga brutala berodde nog till stor del på hans rådgivare. Dessa var inte alltid så noga med de medel, av vilka de använde sig.

Något som gamla gustavsbergare med saknad minns är midsommarkalaset. På midsommaraftonen samlades arbetarna med "barn och blomma" vid dansbanan eller utmed vägen till fabriken. Vid sextiden kom musikkåren marscherande. Bakom den slöt alla upp för att gå in på fabriksgården, där brukspatronen med fru tog emot. När alla var samlade, gick herr och fru Odelberg fram och tog sig smörgåsar vid det dukade väldiga långbordet. Sedan ett "var så god" uttalats till allmänheten skedde en formlig stormning av långbordet med alla dess läckerheter.

Den donation som bär namnet "Wilhelm och Hilma Odelbergs understödsfond" är ett vackert minne och arv efter herr och fru Odelberg. Donationsbrevet, som följer härnedan, talar om en summa på 35,000 kronor. Brukspatron Odelberg har sedermera vid olika tillfällen gjort ytterligare tillägg till denna summa, varför den nu uppgår till 248.800 kronor.

Trots de motsättningar och olika synpunkter, som givetvis måste finnas mellan arbetsgivare och arbetare, bar nog alla brukspatron Odelbergs arbetare aktning för honom och instämde i den sista hälsning, som från arbetarehall sändes till hans bår. På den krans, som från arbetarnas sida nedlades på hans grav, lästes orden "Med aktning och vördnad". Det uttrycker, vad alla djupast tänkte och kände inför sin arbetsgivare brukspatron Wilhelm Odelberg. **Samuel Svenson.**

Makarna Odelbergs donationsbrev.

Undertecknad anhåller härmed att få till Gustavsbergs kommun

Vigda:

den 19 febr. fiskaren Sixten Emanuel Jansson, Skutskär, och porsl.-arb. Elsa Linnéa Johansson, Mariagat. 3;

den 18 mars gipsgjut. Knut Thorssten Rolf, Ekedalsväg. 3 och glacererskan Dorotea Elisabet Nordström, Skuggan;

den 25 mars chauffören Karl Gunnar Möller, Bergsgat. 3 b och putserskan Kerstin Eleonora Eliasson, Åkerlyckan.

Födda:

den 11 febr. Desy Eleonora, d. t. porsl.-arb. Erik Axel Karlsson,

såsom gåva överlämna en för nedan angivet ändamål avsedd fond, benämnd "Wilhelm och Hilma Odelbergs understödsfond". Fonden bildas av svenska statsobligationer, som av mig deponeras i Riksgäldskontoret att där inskrivas i statsskuldskriften såsom tillhöriga Gustavsbergs kommun med rätt för kommunen att genom sin kommunalnämnd vid resp. förfallotider uppbära räntan av dessa obligationer, varemot kommunen icke äger utbetomma själva obligationerna eller deras kapitalbelopp.

Med avseende å denna understödsfonds ändamål och användning skola följande bestämmelser gälla. — Avkastningen av fonden — vars kapital för all framtid skall inestå i Riksgäldskontoret — skall, i mån som den inflyter, av kommunalnämnden tillhandahållas Gustavsbergs fabriks arbetares sjuk- och begravningskassa att av densamma användas på det sätt, att av dessa medel understödsbelopp, vart och ett på 300 kronor att utgå med hälften den 25 maj och andra hälften den 2 december, tilldelas familjer, bosatta inom kommunen och varav någon medlem tillhör kassan, och som äro i behov av sagda understöd utöver den sjukhjälp, som kassan enligt dess

Kullen 5, o. h. h. Ann-Marie Elisabet, f. Sjöblom;

den 15 febr. Maj Gunilla, d. t. skogvaktaren Ebbe Manfred Lindstedt, Kårboda, o. h. h. Märta Lovisa, f. Löfström;

den 20 febr. Anna-Karin Anita, d. t. chauffören Ernst Johan Helmer Johansson, Mörtånäs, o. h. h. Anna Martina, f. Lindman;

den 23 febr. Gunnar Håkan, s. t. telefonisten Karin Ingeborg Vallin, Posthuset.

Döda:

den 5 febr. f. d. träarb. Nils Gustav Nilsson, f. 17 juni 1858, (86 år), Höjdgat. 9;

den 16 febr. Ebba Viktoria Åkerlind, f. Karlsson, f. 12 mars 1891 (53 år) o. h. t. trädg.-mäst. Karl Erik Åkerlind, Långsunda;

den 28 mars f. d. skomakaren Oscar Fredrik Hagberg, f. 26 april 1873 (71 år), Hemmet.

Johan Movinger.

reglemente har att i förevarande fall lämna sina delägare.

För den händelse att i en framtid nämnda sjuk- och begravningskassa skulle upphöra, skall donationsfondens avkastning av kommunalnämnden användas till understöd av familjer tillhörande Gustavsbergs kommun, och skola dessa understöd utgå med samma belopp och utdelas efter enahanda grunder, som i föregående punkt bestämts.

Under förutsättning att Gustavsbergs kommun vill mottaga denna donation samt såväl kommunen som Gustavsbergs fabriks arbetares sjuk- och begravningskassa förbinda sig att med avseende å donationsfondens ändamål och användning iakttaga och fullgöra de bestämmelser, som därför blivit här ovan meddelade, skola för ändamålet svenska 3 % statsobligationer av år 1888 å tillsammans Riksmark 40,000:— eller kronor 35,555:56 av undertecknad deponeras i Riksgäldskontoret, och skall det certifikat, som Riksgäldskontoret efter obligationernas inskrivning i statsskuldskriften utfärdar, överlämnas till kommunalnämnden.

Gustavsberg den 25 maj 1916.
Wilhelm Odelberg.

FRÅN MIN DAGLIGA GÄRNING.

EN ARGENTAFROKEN BERÄTTAR.

Vari består min dagliga gärning? Ja, min läsare, jag blir alltid lätt generad, när folk frågar mig, vad jag gör. Men ansättes jag hårt, så brukar jag tillstå, att jag målar sjöjungfrur med två stjärtar i silver på grön keramik. I regel ser man då tvivlande på mig o. börjar prata om något annat. Somliga frågar: "Varför just med två stjärtar?" Och då jag svarar, att det skall vara två, säger alla herrar med stor säkerhet: "Tokigt, dårhusmässigt, det skall vara en stjärt på en sjöjungfru". Hur vet herrarna det? Visserligen har jag aldrig själv sett någon sjöjungfru, men enligt min chef, herr Kåge, vars ord jag inte har någon anledning att tvivla på, lär det finnas sådana med tvenne stjärtar här i Farstaviken. Och dessa har alltså tjänat som modell till de skisser, som jag efter bästa förmåga överför (och förstör) på argenta. Denna keramik har i snart fjorton år visat stor livsvilja och präktig förmåga att snart sagt sälja sig själv både här och i utlandet trots priset, som på grund av tillverkningens hantverksmässiga karaktär är tämligen högt. Låt mig för undvikande av missförstånd genast säga, att argentan inte tillhör Kågeavdelningens bästa eller värdefullaste produkter. Men det är be-

Fröken Edla Emanuelsson.

klagligtvis argentan, som är föremål för min dagliga gärning. För att få någon reda i skildringen så låt oss börja från början.

Mitt arbete börjar klockan åtta och slutar en kvart före fem med avbrott för en timmas lunch. Alltså sjunker jag klockan åtta (ungefärlig tid) ned på min arbetsstol för att fortsätta gårdagens arbete. På mitt arbetsbord står gröna, ännu odekorerade pjäser, handdrejade eller gjutna, av olika storlek och form. Jag har en stor samling kopior av de skisser, som fabriken

konstnärlige ledare, Wilhelm Kåge, har komponerat för argenta. Bland dessa skisser letar jag ut en, som jag anser passa för en viss pjäs och kalkerar över skissen på denna för att få en kontur att arbeta efter. Jag blandar samman silverpulver, olja, terpentin och sprit till en smet. Så börjar jag fylla figuren med tillhjälp av en mycket fin pensel. Måla på vanligt sätt går inte. Färgen är för hög, för tjock. Den lägges nästan punkt för punkt. Den flyter således inte heller ut över ytan utan kan läggas i relief. När figuren efter ett dygn har torkat, lägger jag ytterligare färg på denna första yta. Jag formar hår, ögon, näsa och mun. Jag pryder min jungfru med blomslingor eller låter henne leka med vattenbubblor. Sedan sätter jag min signatur under och lämnar pjäsen till någon kamrat, som förser den med profiler och nödiga stämplor. Den skickas därefter till ugnen för att brännas och kommer sedan tillbaka, blir polerad och tvättad och vandrar via försäljningsavdelningen ut i världen. Så fortgår mitt arbete. Märkvärdigare är det inte. Någon särskild artistisk förmåga fordras inte, bara ett stort tålamod. Pjäserna dra en arbetstid av från tre till trettio timmar. Somliga utställningspjäser kan dock ta åtskilligt

Vid gravsättningen

MINNESORD

av

ADOLF CARLSSON

Må det tillåtas mig säga några ord vid Bruksägare Odelbergs bår. Smyckad den är med Floras rika blomsterprakt som synliga bevis för kärlek, tillgivenhet, aktning och vördnad från nära anförvanter, vänner, korporationer, varav Bruksägare Odelberg var en framstående medlem, samt den stora skaran av underlydande tjänstemän och arbetare.

På en av kransarna står det enkla men innehållsrika ordet: "Tack!" Låtom oss alla ur djupet

av våra hjärtan uttala ett tack för allt, vad Bruksägare Odelberg verkat för Gustavsbergs samhälle i ekonomiskt, socialt och kulturellt hänseende. Gustavsberg är Bruksägare Odelbergs största verk, åt vilket han ägnat en lång levnads osparda möda och alltid levande, kärleksfulla intresse. Han var lekamligen och andligen av större mått än vanliga dödliga — som det står i hävderna — en man högre än allt folket. Jag liknar honom vid våra skogars och lunders jätte, den ståtliga eken.

Vid en ek, ett stort kraftigt träd, kunna vi också, för att använda samma bild, likna Gustavsbergs samhälle. Den var blott en telning, då Bruksägare Odelberg för över ett halvt århundrade sedan tog hand om densamma, men

har växt upp till ett stort träd under hans insiktsfulla ans och vård.

Detta stora livsverk har han nu lämnat åt oss, en och var, som bor och arbetar under det väldiga trädets grenar. Men han har också lagt på oss alla ett stort ansvar: att vårda och skydda trädet, så att det alltid är friskt och dess krona skjuter nya gröna skott, att bortskära torra grenar och skadliga vattenskott.

Om vi så handla, kunna vi i det tack vi bringa Bruksägare Odelberg uttala den till förvisning gränsande förhoppningen, att Gustavsberg under generationer skall gå framåt som en kär hemvist för lyckliga människor.

Den starke mannen och kämpen har fallit på sin post.

Frid över hans ädla minne!

längre tid i anspråk. Nu hoppas jag, att ingen av det jag berättat, drar den slutsatsen, att argenta enbart dekorerar med sjöjungfrur. Så är det ju inte. Det finns en mångfald dekorer, drakar, fiskar, blommor m. m. Men jag har nu råkat specialisera mig på just figurer. Som ett avbrott i den vanliga produktionen kommer hedersgåvorna. Ingen större bemärkelsedag, utan en specialbeställd argentaurna! Argentans popularitet har även en avigsida. Man nöjer sig inte med att få jubilarrens monogram och text på pjäsen. Nej, helst skall hans fabrik, villa, hund eller fritidssysselsättning komponeras på urnor och fat. Och vi tillmötesgår, såvitt det är möjligt, önskingarna, även om det knakar i de ledandes konstnärliga samveten. Ibland kan en beställning lyda precis som den som kom för någon tid sedan: "Dekoren skall förslagsvis bestå av en jungfru, sedd framifrån, men med stjärtarna utbytta mot vanliga ben". Vi skickade en skiss och fick den tillbaka med den förbryllande texten: "Benen bör förlängas något, då jubilarer innehåller en firma i damkonfektion". Vad nu det hade med saken att göra, lyckades vi aldrig fundera ut. Benen blev inte längre. Vi hoppas dock innerligt, att de räckte ändå.

Även idrotten har tagit argentan i sin tjänst. Härom året råkade vi att blodigt förolämpa en bowlingspelare. Vi dekorerade ett fat med en bowlingspelare herre — iförd golfbyxor. Det skulle vi aldrig ha gjort. En bowlingspelare använder endast vita långbyxor! Så den gången fick vi bakläxa.

Ja, det var litet om min dagliga gärning på fabriken. Och vad jag gör om kvällarna, när jag inte tecknar croquis i staden? Jo, det förstår, vem som helst som vet, att jag skall gifta mig i vår — jag fallar handdukar.

Har radion tystnat?

Vänd Eder till mig.

Alla märken.

Byte — avbetalning.

A U G. E R I K S S O N.

Gustavsberg.

Mariagatan 4.

Tel. 197.

SÖNDAGENS HELGD.

Söndagen den 5 mars hölls i Gustavsbergs kyrka en välbesökt högtidsgudstjänst med syfte att aktualisera vikten av söndagens helgd. Överallt i landet samlades man denna dag i liknande syfte. För Gustavsbergs vidkommande sammanföll denna högtid med ett besök av Stockholms kyrkliga frivilligkår, varför denna i största utsträckning stod för programmet. Förutom Kyrkan stod Baptistförsamlingen och Missionsförsamlingen bakom högtidsgudstjänsten.

I sitt inledningsanförande klaggjorde pastor J. Movinger syftet med denna gudstjänst. Kandidat Lars Arwén o. pastor Oscar Lövgren predikade. (Nedanstående ansluter sig delvis till den sistnämndes predikan). Körsång förekom av Stockholms kyrkliga frivilligkår. Solosånger utfördes av herr Kyhlhammar och fröken Jonsson. Musikdirektör Ede spelade ett par orgelsoli. Högtidsgudstjänsten avslutades med altartjänst, i vilken pastor Dahl utförde de liturgiska partierna.

Budord och lagparagrafer är inte populära. De binder och hindrar, menar man. Men hur skulle vårt dagliga liv gestalta sig, om vi inte i vårt arbete, på våra gator och vägar och i våra hem skyddades av lagar, som håller våldsmännen tillbaka? Och hur skulle andras liv gestalta sig, om vi saklöst finge behandla envar på det sätt, som för tillfället fölle oss in? Äta andra eller uppätas av dem är djungelns lag, men denna lag kan inte få vara en civiliserad mänsklig handlingsnorm.

Goda lagar är en betydande tillgång för alla. På samma sätt förhåller det sig med det bekanta budordet "Tänk på sabbatsdagen, så att du helgar den". Inte heller detta bud är till för att göra livet tungt och svårt för människor. En rätt tolkning av sabbatsbudet har Mästaren av Nasaret givit med orden: "Sabbaten blev gjord för människans skull, och icke människan för sabbatens skull".

Sabbaten eller söndagen är en gåva för vår kropp. Utan skada för oss själva och för andra kan vi inte kasta bort den eller förvandla den till något annat än den är avsedd att vara. Hur skulle vårt liv gestalta sig, om alla dagar vore lika? Vila är nödvändig, om vi skall kunna arbeta med framgång. Det är sant, att det ligger vila och avspänning i att få ge sig in i andra

arbetsuppgifter än de vanliga. Men detta endast till en viss gräns. Kroppslig styrka och spänstighet rent av dyrkas i vår tid. Till kroppslig träning, sport och idrott skall söndagen användas, menar många. På detta sätt kommer man att bruka söndagen alldeles särskilt till prestationer. Men detta är ju den fullständiga motsatsen till vila. Ett nödvändigt budskap till vår av nervös oro jäktade tid är ett ord om vila, vila framför allt på den dag som är oss given därtill: söndagen.

Men ofta har just söndagen blivit den mest ansträngande av alla dagar. Och naturligtvis tar nöjesjaktet den största tributen av människornas krafter. Den som på detta sätt använder sin söndag har inte full arbetskraft, när måndagsmorgonen kommer. Talet om "måndagshumör" och "måndagsstämning" har i dylikt fall sitt fulla berättigande.

Ett rätt bruk av vilodagen skulle utan tvivel medföra färre olycksfall i arbetet och bidra till att människans arbetsföra år utökades. Med detta för ögonen kan ett företag inte vara likgiltigt för, hur de anställda använda sin vilodag.

Söndagen är en gåva också för vår själ. Arbetets enahanda verkar själsdödande. Söndagen vill ge helg och helgd åt livet. Ett regelbundet deltagande i gudstjänsterna har i detta avseende en synnerlig betydelse. Det är dock inte så, att Gud för sin egen skull kräver vårt deltagande i gudstjänsterna. I stället ger han oss också här en gåva, som vi så väl behöver. Det är alltså jämt så, att "människan lever icke allenast av bröd utan av allt det som utgår av Guds mun". Ett folk och en enskild kan inte avhända sig detta Guds ord, utan att förlo- ra sin själ.

FRISÉRSALONGEN

GUSTAVSBERG

GRINDSTUGATAN 5

(invid kyrkan)

Nya, moderna lokaler.

Särskild Herr- och Damavdelning.

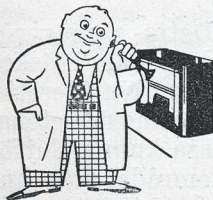

Också till hem och hemliv är söndagen en gåva. Vardagarna är fyllda av arbete i eller utanför hemmet. Söndagen kommer med samling och helgd över hemmet. Men man dödar hemmets själ, om denna dag brukas till en mångfald arbeten, som man förut inte tyckte sig hinna med, varför man sparat dem till söndagen. Detta ger ingen prägel av helgd över hemmet. Den dagen ter sig därför som alla andra, och den som kan ger sig helst iväg ut. För husmoderns del kommer denna arbetsordning att ha till följd, att hon alla dagar utför sina sysslor i samma trötthetens tecken. Och hennes i och för sig berömvärda nit för omvårdnaden om hemmet leder till, att hon sällan lyckas skapa någon trivsamt helgd över sitt och de sinas hem.

I detta sammanhang kan jag inte underlåta att peka på en sak, som synes mig vara av stor vikt. De tre närmast föregående kris-åren har det, som bekant, varit så här att en söndag på våren anslagits till potatissättning o. en annan på hösten till insamling av skörden. Ur alla de synpunkter, från vilka jag här sysslat med frågan om söndagen, är en dylik anordning inte välbetänkt. Det hela har ju ordnats så, att det praktiskt taget blivit en allmän kommandering till detta söndagsarbete. Ingen part skulle förlora på, om det i stället ordnades på det sättet, att man en viss tid i förväg utförde några timmars övertidsarbete, så att sätningen och upptagningen av potatisen kunde ske en veckodag med tjänlig väderlek, en dag som man finge helt fri för detta arbete. På detta sätt finge sedan var och en ta personligt ansvar för sin söndag. Hittills har det varit företagets ledning, som vid angivna tillfällen påtagit sig ansvaret för de anställdas söndagar.

Det har de senaste åren talats om beredskapsåtgärder av skilda

Krånglar radion?

vänd Er då först som sist till oss, så får Ni en i allo sakkunnig undersökning. Ring så hämta vi vid buss-hållplatsen.

Firma RADIO-BISTHER
Bondegatan 68
Hel. 42 53 00. Giro 159654.

Vet ni,

medelålders gustavsbergare, hur det sportas och spänstas i skolans gymnastiksal varje kväll? Manliga och kvinnliga gymnaster omväxla med brottare och hembygdsghillare. Bordstennis och badminton ha också sina hängivna utövare, och en eftermiddag i veckan slå husmödrarna sig lösa och ägna omtanke åt form och former. Gubbgymnastiken lyser dock ännu med sin frånvaro, men den kommer nog — med den nya gymnastiklokalen.

"Det fattas konkurrens"

har varit den vanliga sucken, då vårt samhälles mindre idealiska affärsförhållanden kommit på tal. Nu tycks det emellertid ljusna. Enligt Konsums senaste årsredogörelse börjar affären i Villagatan konkurrera starkt med Huvudaffären, och snart är kanske en affär vid Grindstuplan med i leken. Härliga och strålande tider randas för våra husmödrar. De komma att känna sig välkomna ja, varför inte efterlängtade både här och där. Den dagen kanske inte är långt

slag. Vitt skilda ting har man inlagt i detta ord. Avsikten med allt detta tal har dock varit att tillföra vårt folk ett förökad mått av sådan kraft, som kan vara det till gagn inte minst i nuvarande kritiska tid. Till vårt folks sundhet och styrka hör förvisso också ett rätt bruk av söndagens gåva. Vill man däremot öka de nervösa åkommornas antal och försöka bota tidens jäkt och oro med att inte tillåta någon paus i det industrialiserade jäktet, kan man bara fortsätta med att förslösa den stora gåva, som heter söndagen. Men den dagen är avsedd att vara krafttillförande, därigenom att kroppen får vila och själen får del av Livets ord.

borta, då Huvudaffären ordnar med sittplatser för sin långa kö, Villagats-affären tillhandahåller tidningar och tidskrifter för de väntande och affären vid Grindstuplan inbjuder till besök i radiorummet, där kunderna kunna sitta i lugn och ro, tills turen utropas genom högtalare.

En ny epok

i vårt samhälles historia inledes i höst, då de första besuttna gustavsbergarna flytta in i radhusen bakom Skeviksgatan. Sprängskottet dundra nu, och grävskopan slukar och spyr lera av alla krafter, medan tegelhögarna växa i väntan på murare och träkarlar.

All världens väg

går nu Träsket, och ingen sörjer. Dess dofter komma väl ännu några år att göra sig påmint, men allting har ju en övergång, och till Bagarn's blir det nu många.

Ett stortag

för att få idrottsplatsen färdig kommer väl att göras under sommaren. Innan man sätter i gång på allvar borde dock övervägas ännu en gång, om inte en lämplig plats kunde uppbringas i närheten av skolan. Den framtida bebyggelsen lär ju vara planerad norröver. Skolan behöver tillgång till idrottsplatsen och idrottsungdomen behö-

*Överlämna
förtroendefullt
all omsorg vid
dödsfallet till*

BARDELS
BEGRAVNINGSBYRÅ
Odengatan 84 Stockholm
Ring vårt ombud:
Fru LISA JOHANSSON
Tel. Gustavsberg 174
eller direkt 30 84 42 30 93 93

Oscar Lövgren.

EN IDYLL.

Det är en vacker sommardag några år efter sekelskiftet. Från Baggens vida vattenspegel stävar "5-an" in genom "Farstabrohål". Slottet skymtar vitt i grönskan. Fabrikens skorstenar bolma svart rök, och Vårdshuset vinkar välkommande i fonden. Från den molnfria himlen skiner solen över Farstavikens grönskande stränder. Vi nalkas Gustavsberg.

På höjden, där förr Ekensberg och den s. k. statbyggnaden dominerat, reser sig nu den nya kyrkan, byggd av bengult tegel, kanske antydande på någon av fabriken tillverkningar.

Vi angöra ö. Ekedals brygga. Propellern vispar upp skummet, och "gasten" kastar med ett vant

ver gymnastiklokalen med tillhörande bastu och dusch.

"Upp till kamp"

mot varandra var parollen härom kvällen, och Kommunhuset fylldes från golv till tak. Det var fråga om politisk slagväxling, och de hårda dusterna senterades livligt. Från båda sidor gavs och togs med friskt gåpåarhumör. Slag under bältet saknades inte heller och skam till sägandes inhöstades bifall även för slik taktik. Inte mindre än fyra riksdagsmän hedrade evenemanget med sin närvaro och tre av dem deltog i knivkastningen.

Vid 24-tiden var matchen slut, o. resultatet avläses möjligen på höstsidan, då valurnan tömmas.

Krönikören.

grepp trossen om pollaren. Jag går i land och tar vägen mot samhället. Vid krönet, där nuvarande Höjdgatan tar av till vänster, börjar den verkliga idyllen. På båda sidor om vägen ligga välskötta trädgårdar med omsorgsfullt klippta häckar och en blomsterprakt, som söker sin like. Det syns, att gustavsbergarna ha utpräglat skönhetsinne!

I ett av de s. k. Franska byggena bor fabriken blomstermålare och i hans täppa prunkar sommarens prakt i rundlar och grupper och utgöra en verklig sevärighet för de förbigående!

Jag passerar Grindstugatan, Lugnet, Bolagsbo'n och Bleket. En oxfora masar sävligt uppåt Ekedalsvägen. Utanför Bolagsbo'n stå en mängd skottkärror uppradade och innanför dörrarna sorla gustavsbergsfruarna. Det är "första uttaget" som går av stapeln.

Vid stränderna av Bagarns träsk växer vassen manshög och utanför tvättstugan stå också skottkärror. Där pågår stortvätt med åtföljande "konselj". Från bageriet kan man i lyckliga fall höra några spröda toner av en fiol. Det är bagarmästaren, som övar för någon konsert.

Över träsket fladdra granna sländor och andra flygfän. Vattenväxter och näckrosor täcka så gott som hela ytan. Blott några kvadratmeter vatten speglar de ljusa molnen och den blå himlen. En något unken doft slår emot den kritiske betraktaren, ty dränering och avlopp äro nog en smula bristfälliga! Den saken har också varit på tal. Det skulle bli ändring i en nära framtid.

FRITT FORUM.

Butik efterlyses.

Hur skall en gustavsbergare egentligen göra, då han vill köpa porslin? En konstig fråga i ett samhälle, som existerar på porslinstillverkning. Ja, den som arbetar på fabriken kanske vet det och kanske lätt kan erhålla, vad han behöver. Men den som råkar ha annan plats i samhället! Konsum försäljer porslin. Men när det bara finns fyra eller fem par av den sorts vardagskaffekoppar man vill ha, så är det litet svårt. Prima porslin kan anskaffas på beställning, och så får man se avbildningen i en katalog, och se ut ett visst nummer. Att i verkligheten få se den sak man vill ha, går inte för sig. Jo, om man reser in på utställningen i Stockholm. Men ska man behöva köpa porslin i Stockholm, när man bor i Gustavsberg? Skulle, det inte kunna anordnas en porslinsbusik i vårt samhälle, där man kunde gå ner och se ut, vad man ville handla, och dit man kunde hänvisa främlingar, som vill ha en gustavsbergssak med sig från besöket. Ur reklamsynpunkt skulle väl en sådan butik vara av allra största betydelse för fabriken. Då bättre tider stundar och turistströmmen åter kommer i gång, blir väl en sådan försäljning nödvändig. Men varför skall samhällets egen befolkning behöva få det obekvämt ända till dess? Öppna en butik där alla får köpa porslin, oavsett om de är berättigade

Den som nu, nära 40 år senare, stiger ur den eleganta gula bussen vid "Konsum" och kastar en blick över den förutvarande idyllen, Bagarns träsk, blir nog en smula förvånad. Den oformlighet, som dominerar det gamla träsket, kan väl inte betraktas som en slutgiltig lösning, åtminstone inte ur skönhetsynpunkt! Som provisorium är det gammalt nog.

I ett samhälle, där det dekorativa faktiskt ingår i fabrikationen, borde väl möjlighet finnas att skapa någonting trevligare än denna sorts "sevärighet" på en av samhällets mest observerade platser.

T r a m p.

*

Anmärkning: Detta skrevs vid jultiden. Sedan dess har Träsket i rask takt fyllts ut. Nu återstår snart endast planeringsarbetena. Vi hoppas, att dessa kunna slutföras, så att träskområdet kan användas för någon praktisk uppgift eller bli ett välordnat parkområde.

R e d.

Det Ni,

att man på Gustavsbergs Vårdshus kan bli serverad en god söndagsmiddag för kr. 1:95,

att man kan få middagsabonnemang (6 dag.) för kr. 6:90 (med dessert kr. 8:10),

att man kan få veckoabonnemang (6 dag.) kr. 22:—, veckoabonnemang (7 dag.) kr. 23:75,

att beställningar för fester och samkväm i trevliga lokaler mottagas.

Telefon 258.

K O N S U M

SOCIALVÅRDEN I GUSTAVSBERG FÖR HUNDRA ÅR SEDAN.

VAD PROTOKOLLEN BERÄTTA.

Forts. från föreg. nummer.

Den 25 maj utkom en ny Kungl. Maj:ts förordning angående fattigvården i riket (Svensk författningssamling 1847, n:r 23). Den ersatte tidigare förordningar av den 5 dec. 1788, 22 okt. 1805 och 14 febr. 1811.

Enligt den nya förordningen skulle inom varje fattigvårdssamhälle finnas en fattigvårdsstyrelse. På landet skulle denna utgöras av sockennämnden. Om kyrkoherden icke valdes till ordförande eller ledamot i nämnden, ägde han likväl rättighet att som ledamot deltaga i fattigvårdsstyrelsen, då han fann sin ämbetsplikt och behovet påkalla detta.

Fattigvårdsstyrelsen kunde göra anspråk på den vårdbehövandes arbetsförmåga och avpassa understödet därefter samt, om så var lämpligt, bilda en arbetsinrättning, gärna i förening med andra fattigvårdssamhällen. "Som fattigunderstöd är en nödhjälps av kristligt deltagande för den behövande, vare allt pockande, då det sökes, eller klandrande utlåtelse om dess beskaffenhet, då det mottages, alldeles förbudna; varemot rättelse av förment felaktighet må sökas hos den, på vilken rättelse kan bero", heter det i förordningens åttonde paragraf.

Om fattigvårdens inkomster av lägenheter, kollekt och frivilliga gåvor ej räckte till, skulle en avgift av högst åtta respektive fyra skilling för varje mantalsskriven 18-årig man och kvinna erläggas.

I § 10 finns en särskild förordning för fabriksidkare och fabriksarbetare. Enligt denna skulle fabriksidkaren själv, efter överens-

till rabatt eller ej! Kunder kommer säkerligen inte att saknas. Gustavsbergare vill gärna äta sitt dagliga bröd på vackert Gustavsbergs-pörslin, utvalt i fabriksboden.

Blivande kund.

En hälsning.

Överingenjör Wilhelm Thomas, som hade en artikel i förra numret av Gustavsbergaren, hälsar genom direktör P. Gatzke till vänner och bekanta i Gustavsberg.

kommelse med fattigvårdsmyndigheterna, kunna åtaga sig ansvaret för vården av de fattiga, som voro befattningsinnehavare hos honom. En sådan överenskommelse skulle gälla för fem år. Därefter skulle den ställas under omprövning.

På grund av denna Kungl. Maj:ts förordning sammanträdde Värmdö sockenstämma den 24 okt. 1847 och behandlade frågor rörande socknens fattigvårdsinrättningar. De fattade besluten måste betraktas mot bakgrunden av angivna förordning.

Sockenämnden hade vid sammanträde den 3 i samma månad föreslagit:

"Att skrivelse skall avgå till herr kamreren Norgren vid Gustavsberg, om han enl. 10 §, 2 mom. i åberopade Kungl. förordning vill åtaga sig att besörja vården om de fattiga vid Gustavsbergs bruk, vadan då en förbindelse skall till den blivande sockenstämman inlämnas.

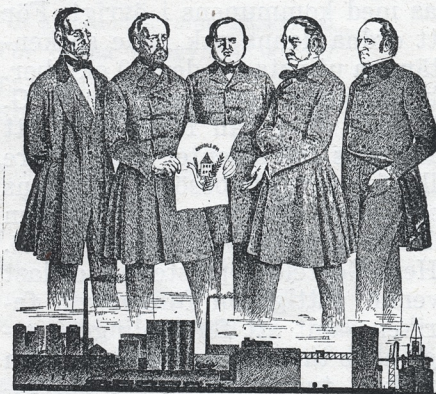
Att församlingens nuvarande fattigstuga anses otillräcklig för att inrymma alla socknens fattiga, som för närvarande sakna husrum och självförsörjning, men att dessa böra tills vidare inackorderas till den minstbjudande, och kommer det åligga ordningsmännen att var och en inom sitt distrikt uppgiva, vilka de äro som tarva understöd, och i vad mån de anses vara behövande".

Efter en längre överläggning i sockenstämman fattades följande beslut, vad beträffar Gustavsberg:

"Gustavsbergs fabrik, som äger en egen fattigkassa för sin personal, med barn och tjänare, må hädanefter, såsom disponenten herr kamrer Norgren tillkännagav att hittills skett, själv ombesörja och vårda nämnda personer, men folket å lantegendomen Gustavsberg med underlydande Ösby och Mölnvik skall äga gemensam fattigvård med den övriga församlingen. Härav följer, att ej fabriken men väl lantegendomen contribuirar till socknens fattigförsörjning, liksom ej den förre men väl den senare njuter något biträde till försörjandet av sina fattiga".

Så hade då Värmdö fått Gustavsbergsfrågan ordnad, vilken, som vi sett, länge vållat bekymmer vid stämmorna. Så långt jag kan finna av handlingarna hade dock Gustavsberg inte legat kommunen till last. Det var således blott den förklarliga fruktan, att så skulle komma att ske, som vållat oro bland Värmdö sockenstäm-mobesökare.

I protokollet för den 12 december 1847 möter för första gången uttrycket fattigvårdsstyrelse.

"DE REDLIGA PIONJÄRERNAS FÖRENING"

— det var några enkla kvinnor och män, som under små förhållanden tog sina öden i egna händer. I dag, hundra år senare, bevisar alltiämt den kooperativa folkrelsen i handling, att ekonomisk självhjälp leder till större frihet och välstånd.

Det minnesrika året

1844 bildade en skara fattiga vävare i den engelska staden Rochdale en konsumtionsförening. Pionjärerna utformade och förverkligade de grundsatsar konsumtionsföreningarna jorden runt än i dag bygger på:

1. Öppet medlemskap.
2. Demokratiskt styrelsesätt.
3. Fördelning av överskottet bland medlemmarna i förhållande till deras inköp.
4. Begränsad ränta på insatserna.
5. Politisk och religiös neutralitet.
6. Kontantbetalning vid inköp och försäljning.
7. Ekonomisk upplysning.

(Dess protokoll har jag dock inte haft tillgång till.) Vid fattigvårdsstyrelsens sammanträde den 24 november hade pastor anmält, att han, "för vilken de fattigas omhuldande är en av de heligaste och mest kära plikter, anser sig böra vara de fattigas talesman inför fattigvårdsstyrelsen, alltid skulle infinna sig vid styrelsens sammankomster, och där efter bästa förmåga gå styrelsen tillhanda med råd och upplysningar".

Den 1 november 1852 skulle Gustavsbergs fattigvård återförenas med kommunens i övrigt. För att ordna denna sak hade sockenstämman utlysts till den 10 oktober. En skrivelse upplästes från J. G. Gentele, vari han förklarade, att fabriken intressenter inte längre ville fortfara att besörja fabriken fattigvård utan överlämnade den till fattigvårdsstyrelsen i Wärmdö. "Herr Gentele upplyste, att endast tvenne fattighjon funnos vid fabriken samt att församlingen, enligt hans tanke, icke behövde hava mycken tunga av vården om fabriken fattiga, helst den ordning vore gällande, att alla i fabriken tjänst, som voro sjuka över tio dagar, erhöilo tolv skilling om dagen, för läkarevård, fria medikamenter samt de medellösa, som avledo, även begrovos på fabriken kostnad.

Under överläggningens gång önskade herr Gentele till de församlades kännedom meddela de av honom utfärdade ordningsregler, för arbetarna vid Gustavsbergs fabrik, vilka därföre, på herr Wasmuths förslag, av herr kronolänsman Cederberg upplästes. Slutl. föreslog herr Gentele själv, att till församlingens fattigvård hädanefter skulle av varje vid Gustavsbergs fabrik skatteskriven man årligen erläggas tolv skillingar samt av varje sådan kvinna sex dito, allt banco, och, därest den härav uppkommande summan icke vore tillräcklig till underhållande av fabriken fattiga, förband sig herr Gentele, å intressenternas vägnar, att, efter första årets förlopp, tillskjuta bristen. Herr Genteles förslag antogs såsom sockenstämmans beslut".

Till sist må här ett utdrag ur ett protokoll från den 1 nov. 1857 återgivas. Det heter där:

"Fattigvårdens ordförande herr inspektor Kinman på Farsta tillkännagav att husen på Skevik vore nu så iordningställda, att det

förut omtalade arbetshuset för församlingens fattige kunde upplätas. Församlingen beslöt således att där skulle bliva ett arbetshus och fattighus. De som dit skulle intagas borde först anmäla sig hos fattigvårdens ordförande eller någon av distriktsledamöterna, sedan det av läkarebetyg prövats, huruvida de voro så bräckliga, att de dit kunde göra anspråk. Med gamle och utfattige tilläts dock fattigvården att ensam avgöra. Fattigstugans allmosehjon vid kyrkan skulle i april 1858 flyttas till Skevik, där allt till denna tid borde vara i ordning till dess mottagande".

I testamentet av den 1 mars 1832 hade de två sista skevikarna bestämt, att Wärmdö fattigkassa skulle från och med den 14 mars detta år få övertaga Skevik mot att de två kvarlevande under sin livstid skulle få ett visst årligt underhåll av avkastningen samt husrum och vedbrand. Efter deras död skulle Wärmdö fattigkassa i evärdliga tider så förfara med hela egendomen som den önskade. Med avseende på tillgångarnas användning bestämdes, att de skulle nyttjas till "allmosevärdigas underhåll samt värnlösa barns kristliga uppfostran".

I överensstämmelse med detta förordnande blevo medlen använda, vilket sockenstämmoprotokollen också noggsamt vittna om. Nu skulle denna gamla gård med dess egenartade historia bli ett hem för Gustavsbergs och Wärmdö fattiga. Därmed hade ett nytt steg tagits till fattigvårdens förbättring.

Oscar Lövgren.

Bättre är den man som styr sitt sinne än den som intager en stad.

*

Såsom silverglasering på ett söndrigt lerkärl äro kärleksglödande läppar, där hjärtat är ondskefullt.

*

Det är bättre att försöka och därvid göra ett eller annat misstag, än att av fruktan för misstagen förbli dådlös och ingenting uträtta.

PRENUMERERA

på

Gustavsbergaren!

Soliga spalten.

Förut och akterut.

Brodern till sin äldre syster E.:

— Tack ska du ha för att du lagade byxorna åt mig.

Den yngre systemen, som tyckte, att hon också borde få del av tacket:

— Men dem har jag ju lagat förut.

Brodern, lugnt:

— Det kan väl hända, men E. har nu lagat dem akterut.

Ordningens väktare.

Lärarinnan i Gustavsbergs småskola berättar om Josef i Egypten och hans bröder. Spänningen är stor, då de höra om, hur Josef smusslar ned silverbägaren i Benjamins säck och då de i tanken få följa bröderna, som med de stora säckarna bege sig ut ur staden och hem igen. Så berättas det om, hur någon med väldig fart kommer efter dem för att gripa den som stulit Josefs silverbägare. Lärarinnan frågar:

— Vem tror ni det var som kom?

Barnen gissa på Farao och Josef. När dessa gissningar besvarats med nej, råder allmän tvekan. Lärarinnan vänder sig då till klassens "Ijushuvud":

— Vem tror du, Gustav, det kunde vara som kom?

Gustav:

— Det var väl Söderberg.

Den ointagliga staden.

Under en kristendomslektion i småskolan har fröken berättat om Davids erövringar, särskilt av den starka borgen Sion. Vid förhöret under en följande lektion framställes frågan:

— Vad tog David, som ansågs ointagligt?

— Urias hustru.

Folkenas fel.

Strax före en examen sade en flicka i småskolan:

— Fröken, om jag inte kan nånting på examen, så är det inte mitt fel.

— Är det mitt då, undrade lärarinnan.

— Nej, då är det folkenas, blev svaret.

Stor — men inte så stor.

I en artikel om en agitationsresa skrev Hj. Branting i Social-Demokraten för den 4 juli 1895:

"Som detta är rapporter om en rad agitationsmöten och icke beskrivande geografi, skall jag icke falla för frestelsen att utbreda mig över Hälsingborg".

Gustavsbergsnytt.

Forum

har vid årsmöte behandlat och godkänt styrelse- och revisionsberättelserna.

Under året har hållits 13 protokollförda sammanträden. Av tidningen Gustavsbergaren har under föregående år utgivits 6 n:r med en medelupplaga av 900 ex. Inkomster och utgifter ha uppgått till kr. 2.838:60. Behållningen till år 1944 utgjorde kr. 231:31. Till styrelse och redaktionskommitté omvaldes Gustav Andersson, Gösta Dahlberg, H. Lindholm, Oscar Lövgren och J. Movinger.

Forum hade vid årets slut 17 medlemmar.

G. Lundgren.

Ett musikevenemang.

Söndagen den 6 februari gästades Gustavsberg av Nacka Amatörorkester, som gav en konsert i kyrkan.

Programmet upptog orkesterstycken av Gluck, Haydn, Svendsen, Schubert och Gade samt sånger av Stenhammar, Josef Eriksson, Reger och Franck.

Orkestern dirigerades av den danske dirigenten W. Gurewitsch, vilken före ockupationen var ledare för akademiska kapellet i Köpenhamn.

Sångerna utfördes av fröken Ebba Ragnarsson, en mycket lovande elev vid Operaskolan i Stockholm.

Såväl orkesterstycken som sånger fick ett synnerligen gott framförande. Konserthen blev därför en rik upplevelse för de musikintresserade, som infunnit sig.

Då Nacka Amatörorkester härnäst kommer tillbaka, hoppas vi, att de goda gustavsbergarna fyller kyrkan till sista plats. Det är orkesterns prestationer värda.

G. Borg.

Kamratkedjan

fick vid sitt första framträdande ett välviligt och uppmuntrande mottagande, då den gav det gamla mysteriespelet "I Betlehem" söndagen den 13 febr. å Klubben, som var fullsatt. Omedelbart efter föreställningen önskade åtskilliga, att spelet måtte givas i repris. Detta skedde den 23 febr. Kedjans "skådespelare" uppträdde enastående. Rollerna framfördes med verklig inlevelse, naturligt och utan choser. Det höga ämnet fordrade också detta. En sjuårs flicka frågade ett par dagar senare, varför hon ej fick se Jesusbarnet, och om han sov där i halmen.

Fröken Ingrid Söderström sjöng några solosången före föreställningen, under tecknad presenterade Kamratkedjan och redogjorde för dess syften och önskemål.

Jag tackar de farbröder, som välvilligt hjälpte oss "bakom kulisserna". Jag vågar hoppas på deras bistånd, då vi i sinom tid återkommer. Tack även Maria och Josef samt alla ni andra — konungar, herdar, tjänare och änglar.

Johan Movinger.

Konsum

höll den 29 mars sitt årsmöte. På vanligt sätt var det förberett genom sedvanliga distriktsmöten, där diskussionerna i vissa fall varit synnerligen livliga. Som vanligt hade fullmäktigesammanträdet en lugnare karaktär, även om det inte saknades kritiska granskare.

Vid senaste årsskiftet hade föreningen 1,421 medlemmar. Omsättningen under året har uppgått till 1,856,756:39. Årets vinst uppgick till 86,413:21. Föreningens tillgångar och skulder den 31 december 1943 balanserade på 813,804:40. Årsmötet fastställde bokslutet och beslutade angående överskottets fördelning i överensstämmelse med styrelsens förslag. Det innebär bl. a. att 4 proc. återbäring lämnas å gjorda köp. Styrelsen erhöi den av revisorerna föreslagna ansvarsfriheten.

Styrelsevalet förrättades med slutna sedlar. Valda blevo hrr Harry Pettersson, Rune Sundin, Verner Lindberg, Oscar Lövgren och Helge Söderström. Revisorer blevo hrr J. A. Hellqvist och Anton Andersson. De avgående ledamöterna i styrelsen (hrr Anton Kock och G. Lorang hade bestämt avsagt sig återval) avtackades för det arbete de nedlagt i föreningens tjänst. Särskilt riktade mötets ordf., herr Gunnar Andersson, detta fack till herr Anton Kock, som alltifrån föreningens bildande för 24 år sedan varit ledamot i styrelsen, senast dess ordf.

Styrelsen fick i uppdrag att ytterligare utreda frågan om ny affär vid Höjdhagsområdet samt att ordna den gång efter annan diskuterade frågan om anställande av varubud eller springpojkar.

Den på sista tiden livligt debatterade frågan om utskänkingsrättigheter för Vårdshuset dryftades på nytt. Ett förslag framkom att avskrika denna fråga från dagordningen, alldenstund den ansågs ligga utanför konsumentkooperationens verksamhetsfär. Årsmötet vidblev i stället ett tidigare fattat beslut att genom en tillsatt kommitté allsidigt utreda frågan.

Kommunens räkenskaper.

Vid kommunalfullmäktiges sammanträde i slutet av mars månad förelåg till behandling bl. a. revisionsberättelser för olika nämnders och styrelser förvaltning

av de medel, som för år 1943 stått till dess förfogande.

Då det för den enskilde kan vara av intresse att veta, vartill av honom erlagd kommunalskatt, använts, får undertecknad härnedan i stora drag redogöra härför.

Barnavården:

Utgifter	10.917:03	
Inkomster	6.732:67	
Kommunens kostn. för barnavården	4.184:36	4.184:36

Fattigvården:

Utgifter:	
För ålderdomshemm.	28.458:06
För öppna fattigv...	48.964:60

Inkomster:

Stats- & landstingsbidr., folkpens. m. m.	37.761:11
Kommunens kostnader för fattigvården	39.661:55

Folkskolorna:

Utgifter	110.244:80
Ink., statsbidr. m. m.	58.700:17
Kommunens kostnader för skolväsendet	51.544:63

Kommunens kostnader för:

Hälo- & sjukv.	4.199:34
Allm. pensionsförsäkringen	20.840:94
Förvaltningskostnader	14.551:85
Anslag o. bidr. till div. ändam.	39.045:31
Fam. bidr. till inkallades familjer	163.524:47

Avgår statsbidr.	154.491:80	9.032:67
------------------	------------	----------

Inkomster:

Skattem. o. övr. inkomster	224.422:83
----------------------------	------------

Sammandra g:

1943 års ink.	224.422:83
1943 års utgifter	183.060:97
1943 års översk.	41.361:86

Intresserade personer kunna å Kommunalkontoret erhålla specificerad budgetsredovisning för år 1943.

V. Fagergren.

Gustavsberg—Ingarö—Rödakorskrets.

Den 4 dec. 1943 anordnade Gustavsberg—Ingarö—Rödakorskrets sin sedvanliga julfässa i Kommunhuset.

Mässan öppnades av kretsens ordförande fru Siri Berndtsson, som i ett kort anförande redogjorde för arbetet under året. Vid den därpå följande försäljningen visade allmänheten sin stora uppskattning av handarbetsbord, julbord och tombola. Mycket utsökta handarbeten och vackra prydnadsaker för julen försålades. Även tombolan och "peka rätt" gjorde stor lycka. Samtliga lotter blevo redan tidigt försålade och många vinster utdelades till lyckliga vinnare. Nettoresultatet av julfässan, 2,070:— kr., har icke överträffats av något tidigare års.

Den 15 februari hade kretsen sitt årsmöte å Vårdshuset.

Av styrelseberättelsen framgår, att en hel del gjorts för den socialhygieniska verksamheten, en förbandsplats hade iordningställt för Ingarö hemvärn m. m.

Något nytt val av styrelsemedlemmar gjordes ej utan den gamla styrelsen kvarstår med undantag av fru Ellen Ljunggren, som på grund av flyttning från orten avsåde sig ledamotskap.

Ett intressant och trevligt föredrag om "Vår föda och hälsan" hölls av d:r Iwan Bolin.

Mötet avslutades med samkväm.

Maj Modin.

Klubbparken under sommaren

övertages i år av Idrottsföreningen och Hembygdsgillet. Idrottsföreningen kommer i regel att svara för lördagar och söndagskvällar, medan Gillet ordnar den gamla dansen på onsdagskvällarna. Valborgsmässa och midsommarvaka ordnas gemensamt. Arbetsutskottet består av G. Dahlberg, ordf., F. Fall, sekr., V. Wiberg, kassör samt G. Björk, B. Wiberg och Erik Sjökvist.

Gustavsbergs Idrottsförening

höll årsmöte å Gustavsbergs Vårdshus lördagen den 19 febr., vilket bevistades av ett 60-tal medlemmar. På dagordningen stod val av styrelse, vilken fick följande sammansättning: ordf. Gunnar Björk, v. ordf. Rune Johansson, sekr. Fritiof Fall, v. sekr. Eva Nyström, kassör Erik Sjökvist samt Gustav Gustavsson och Svea Boox. Till föreningens revisorer valdes John Lundin och Erik Lindahl, till idrottsplatskommittén Gustav Andersson, John Lundin, Erik Sjökvist samt Gunnar Björk. Sedan förekom val av olika kommittéer: inom fotboll, brottning, orientering, allmänidrott, för försäljning samt ledare för damidrotten. Idrottsföreningen har även tre andra sektioner: inom skidor och kanot samt den nystartade bordtennis- och badmintonsektionen. Gustav Andersson redogjorde för idrottsplatskommitténs ar-

Värnyheter för damerna.

BLUS OCH KLÄDNINGSTYGER:

Vistramusliner, siden, kupongfria.

REGNKAPPOR:

Vistra, enfärgade och rutiga,
Konstsiden, smårutiga, (fria).

VINETTASTRUMPOR:

K. silke, avigvända,
K. silke pläterade,
Naturesilke-konstsilke.

**Manufakturavdelningen,
GUSTAVSBERGS KONSUM.**

bete under året. Idrottsplatskommittéerna i samhället har mycket gjort, vad idrottsplatsen beträffar. Inom föreningar hoppas vi, att det ska bli nya friska tag i vår för att få igång arbetet där, till gagn för hela den idrottande ungdomen i samhället.

F. Fall.

Gustavsbergs IF

blev Södertörnsmästare i skidstafett och belade samtidigt andra platsen i Stockholms DM efter storklubben Hellas. GIF slog vid detta tillfälle så goda lag som Hammarby, Djurgården, Skuru m. fl. För prestationen svarade föreningens bästa åkare: Arvid Olsén, Gregor Åberg och Manfred Lindstedt. Detta är idrottsföreningens största framgång hittills inom skididrotten. Heder åt våra goda löpare!

F. Fall.

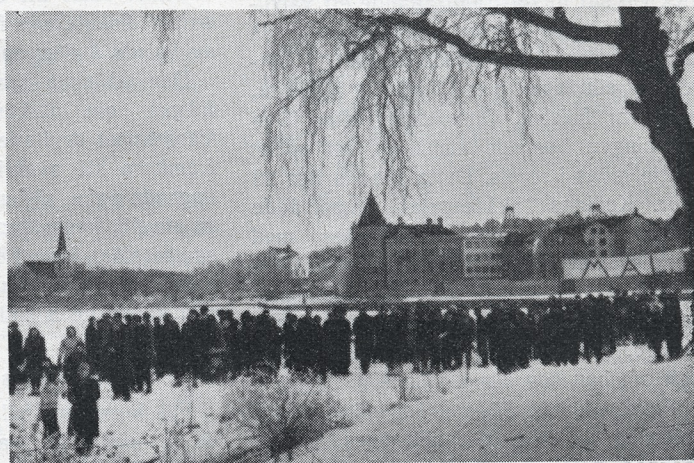
Kooperativa R. M. i Hofors.

Vi ha även i år fått vara med om ett RM — denna gång i Hofors. Vi avreste den 12 febr. från Centralen med var sin kontrollbiljett, ty ingenjören från KF glömde sig själv och truppbiljetten kvar i

Stockholm. (Han kom sedan ned ett annat tåg). Vi voro 17 gustavsbergare, därutav en från Konsum. I år kunde ingen av åkarna ställa upp fulltränad på grund av den ringa snötilgången. Olsén, Åberg, Lindstedt och Svedberg fingo i alla fall litet extra träning i Bollnäs veckan före. På fabriken bekostnad reste de dit och stannade i fyra dagar. (De ställde upp i Bollnäs G & IF:s klubbmästerskapstävling, som Olsén vann överlägset med Manne som 2:a och Greggan 4:a. Svedberg blev 2:a i juniorklassen.) Våra chanser i detta RM syntes ej så stora. Men vi lovade att icke släppa ifrån oss vandringspriset. Det skulle följa med oss hem för fjärde och sista gången. Det står nu också i "Tretton", där intresserade kunna få kasta en blick på underverket. I Hofors väntade bussar och förde oss direkt till Folkets Hus, en av platsens sevärdheter. Där var inkvarteringsbyrån förlagd, och där fanns så gott som allt som berörde söndagens tävling. Deltagarna fingo bo 2 och 2 hos olika konsummedlemmar i samhället. En del av oss var med på samkvämet. Men de flesta föredrog att koja. Sam-

Från "I Betlehem"

Från D. M. på skidor i Gustavsberg.

kvämet blev en upplevelse. Där bjöds på musik, sång, allsång, föredrag av Sven Utterström och film. Vi skulle träffas på söndagsmorgon kl. 7 på Konsumrestaurangen för att äta frukost. Men en del av oss behövde ej gå så tidigt. Våra gästvänliga värdar bjöd på frukost. Då vi träffades, berättade var och en om hur han haft det. Alla hade logerat hos folk, som hade eget hem. Och vilka hem sen! I Hofors finns det inte många, som bo i de få fabriksbarackerna. Min värd ägde också ett rätt stort tvåvåningshus, som hade kostat honom så litet, att han inte ville tala om det. Omklädningsplatsen var i en tvättinrättning, liknande den, vi ha i Gustavsberg, men ett par gånger större. Där var ordnat med vallningseldar o. d. När allt var klart, fingo vi gå ett par km. till startplatsen, som var belägen på själva idrottsplatsen. Banan gick i en slinga på 2 mil för sen., 1½ för jun. och 1 mil för damer och ungdom. Banan hade lagts av Hofors Sports kända skidlöpare. Tävlingen sköttes av Hofors AIF:s kända Olsöner och Larssöner. Starten gick med två st. från varje klass. Alltså startade 6 i taget. Där brast det i organisationen, ty var och en fick hålla reda på sin starttid. Det är vi här nere inte vana vid. 40 % missade starten något och särskilt vi söderifrån. Rapportssystemet från banan var

ordnat dåligt. Det enda vi fingo veta var, att Rudi Hammarlöv hade bästa tiden på 1 mil, Lindstedts och Gregers namn nämndes även. Sedan började ungdom och jun. komma i mål. Då blev det ju inte tid att vänta på rapporter. Den femte ungdomsklassaren i mål var en bror till vår Rune Svedberg. Hans tid räckte till för en överlägsen seger i klassen. Åker han för oss nästa år? Ganska troligt. Åke Jonasson kom in och fick en hedersam 11:te placering. Svedberg åkte i sin säregna stil om ett tiotal löpare på de sista 200 m. till mål. Han belade fjärde plats i jun.-klassen

Så småningom kommo våra sen. i mål. Olle fick en 4:de placering, vilket var storfint. Manne 10:de plats. Greger fick i år se Sven Norling före sig och kom ej med i laget. Han hade oturen att köra ikull i en nedförslöpa och bryta skidan och fick gå några minuter, innan han kom fram till Kille Olsson, som stod en halvmil från mål. Han tog hans ena skida och plågade sig i mål, en prestation som är värd att minnas. Damerna kunde i år inte nå samma goda resultat som förut. De hade ju ej heller fått någon riktig träning.

Resultatet har förut tillkännagivits i tidningen Vi. Därför återgivas de ej här.

Som ledare för truppen vill jag här framföra vårt tack till Fabriksledningen

för att vi åter en gång fått delta i ett Riksmästerskap och för all den hjälp, våra skidlöpande medlemmar fått under året.

Lagledaren.

Kooperativa DM på skidor

gick under strålände sol i Gustavsberg den 5 mars å en lättkuperad bana utmed basvägar, åkrar och över sjöar i Farstaterängen. Skidsektionen stod för arrangemangen.

Juniorklassen 10 km. vanns av Rune Svedberg, Gustavsberg på 0,41,31, 1½ minut före Sune Lundgren från Luma, varefter följde Åke Jonasson, Åke Andersson, Lennart Johansson och Birger Andersson, samtliga från porslinsfabriken. Gustavsbergarna tog här både första och andra lagpris.

Seniorklassen blev spännande. Konsum, Stockholm, bjöd en hård strid med Gustavsbergs stronga skidlöpare, som emellertid samlade sig väl och genom Ohlsén, Lindstedt och Åberg belade de tre första platserna. Som fyra och femma kom Lindberg och Nordgren, Konsum. Därpå följde Svanberg och Norling från Gustavsberg, som därmed för alltid bärgade vandringspriset.

I damernas 10 km. visade Konsum, Stockholm, sin klass och belade första till och med femte platserna. Disponent Sundvall myste belåtet, då Maud Wirstam lätt och ledigt åkte in på fina 0,46,49.

Äldre oldboysklassen vanns av Tage Persson, följd av Arvid Ahl, båda Konsum, Stockholm. Tid: 0,46,18, 0,51,58. För Gustavsberg åkte här Eriksson, Åberg, Boox och Sten.

I yngre oldboysklassen på 20 km. gick första priset även till Konsum genom Fritz Andersson på 1,25,40 med vår Bäckström som god tvåa.

Loppet kommenterades säkert av Torsten Rolf i högtalaren, och lottorna klarade den varma drycken.

En förnämlig prissamling hade åstadkommit och varje deltagare erhölet pris hos pastor Movinger, som efter ett kort och kärnfullt tal förrättade prisutdelningen.

F. Fall.

GUSTAVSBERGS IF ARRANGERAR sin hittills största tävling.

Stockholms distriktsmästerskap på skidor 30 km.

GIF fick i uppdrag att arrangera DM på skidor 30 km. söndagen den 27 febr. Vi blevo glada för uppdraget. Ty det betyder, att vi få arrangera en nationell tävling, till vilken riktlinjerna redan äro klara. Tävlingsstyrelse för DM valdes, banläggare utsågos. 82 startade, därav 6 från vår förening. "Lappen" hade på lördag

Med blick för

vad traditionen förpliktar

arbetar GUSTAVSBERG på samma
plats där fabriken grundades

1827

Namnet GUSTAVSBERG borgar nu för

Konstnärligt och tekniskt nydanande

inom svensk porslinsindustri

lånat häst och kört snö på banan vid Tjustvik. Björks nya resultatstavla hade approvats (den bästa i landet), högtalare hade anskaffats och uppsatts.

När funktionärerna samlades vid Badhuset, dit start och mål förlagts, var det 16 graders kyla. John-Pelles grabb fick åka in till Stockholm kl. 7 på morgonen för att dela ut program till de tävlande, vilket verkligen uppskattades av samtliga. Rune Berglind och Grynet jobbade med programmen nästan hela natten, men vad gör man inte för att allt skall gå ihop.

Tävlingen startades på utsatt tid med två efteranmälda. Därpå startade Södertörnsmästaren Elmer Olsson från Nynäshamn i sällskap med Hellaspojken Kurre Lindqvist. 3 minuter därefter åkte Manne Lindstedt i sällskap med unge Blomstrand från Skuru. 10,13 startade Clarry Atterday, den namnkunnigaste av samtliga anmälda. Men flera mästare skulle starta: Hasse Hedjersson från Djurgårdens IF samt 2:an från 15 km: sloppet söndagen förut, Tyllman, Skuru och vår Arvid Olsén, Greger och Svennarna. Innan alla startat, varvade Elmer Olsson, som nu hade två varv kvar. Banan var nämligen bara 10 km. och fick följaktligen åkas 3 varv. Publiken kunde trivas och spänning blev det. Lindstedt och Blomstrand lågo fortfarande ihop. Clarra kom och noterade bästa tid hittills. Tyllman skulle dock överträffa honom. Löparna kommo in på andra varvet. Påpan som var Speaker, fick prata sig hes i mikrofonen. Rapport kom, att Hasse Hedjersson brutit tävlingen på grund av magkramp, vilket är mycket vanligt bland löpare, som ej fått tillräcklig träning. Ett tiotal bröto loppet, däribland vår Norling på andra varvet. Vid andra varvet ledde Tyllman, Skuru, över Atterday, Hellas, med 35 sek. Nu blev det spännande. De våra hade ju ej låtit höra av sig. Ingen hade ju väntat, att de skulle ha segerchanser. Skapliga placeringar väntade vi. Men klister under skidorna, när det är så kallt, är nog inte bra. Eller hur Arvid och Manne? Löparna kommo nu i mål efter sina tre varv. Bland de första var Clarra på tiden 1,52,25. Skulle Tyllman ha bättre tid? Han överskred med 31 sek. Tävlingen var därmed avgjord.

Ingen kunde hota de två. Vi nämna de bästa i tävlingen.

1. Clarence Atterday, Hellas	1.52.25
2. Arne Tyllman, Skuru	1.52.56
3. S. Mattson, Skarpnäck	1.55.05
4. Sigge Westin, Hellas	1.55.52
5. Erik Karlsson, Djurgården	1.56.15

Pris 30 öre.

28. M. Lindstedt, Gustavsberg	2.05.34
32. A. Olsén, Gustavsberg	2.07.00
33. G. Åberg, Gustavsberg	2.07.56
34. S. Svanberg, Gustavsberg	2.08.53
47. B. Wiberg, Gustavsberg	2.14.07

Tävlingen blev en framgång för Gustavsbergs IF beträffande organisationen. Det kunde vi ock utläsa i pressen dagarna efter. Tävlingsledaren.

Gustavsbergs socialdemokratiska arbetarkommun

har haft årsmöte. Ur verksamhetsberättelsen kan nämnas, att förutom de ordinarie mötena, har ett flertal filmmöten och samkväm hållits. Två sommarfester har anordnats, en tillsammans med fackföreningen och en med Mörtnäs socialdemokratiska förening som medaarrangör.

Styrelsen fick följande sammansättning:

Harry Pettersson, ordf., Anton Andersson, sekr., Gunnar Florén, kassör, Gustav Andersson, v. ordf., Gunnar Pettersson, v. sekr. Till revisorer valdes Karl Nilsson, Erik Wadström och Evert Andersson.

Vid mötet talade riksdagsman Gustav Nilsson, Kristianstad, om programrevisionen. Mötet beslöt att till ett kommande möte ta upp programförslaget till diskus-

Det lönar sig att köpa
Kooperativas Kläder.

SAMVERKAN

ger ett gott utbyte i goda varor
och låga priser.

Kooperativas kläder
Upplandsgatan 5.

sionen samt att igångsätta studiecirkel i ämnet. G. Pettersson.

Gustavsberg socialdemokratiska och kommunistiska arbetarkommuner

hade tisdagen den 14 mars anordnat diskussionsmöte över ämnet: "Socialpolitiken före, under och efter kriget".

Inledare var från socialdemokratiskt håll riksdagsman Sigurd Lindholm, och från kommunistiskt håll riksdagsman Hilding Hagberg. Förutom inledarna deltog i diskussionen riksdagsmännen Fritz Persson och Brandt, samt redaktör Henning Thyllin från socialdemokraterna, samt från kommunisterna redaktörerna: hrr Lund, Karlsson och Bengtsson.

Diskussionen var mycket livlig.

G. Pettersson.

Templet Sirius

hade anordnat soaré å Klubblokalen den 26 januari. Den hade samlat en talrik publik.

Programmet inleddes med balalajkamusik av "studio Kottarna", sång och uppläsning. Inga och Eugen Sarrazin sjöngo amerikanska visor på ett förtjänstfullt sätt. Gustavsbergs välsjungande manskör medverkade under kantor Borgs vana ledning. Karl-Axel Forsberg läste Hasse Z-historier på ett sätt som i högsta grad roade publiken. Ombudsman G. Ahnberg talade över ämnet "En ungdomsfråga just nu". Han berörde i sitt tal ungdomens andel i de nu ökade fylleriförseelserna och talade om åtgärder mot det försämrade nykterhetstillståndet bland ungdomen. Soarén avslutades med filmen "Kärlek och sunt förnuft".

De medverkande avtackades med starka applåder. E. Sander.

Värmdökretsen av N. T. O.

som består av templet Sirius, Gustavsberg, och templet Viking, Fruvik, avhöll årsmöte söndagen den 12 mars i Tempelarlokaeln i Vik. Förhandlingarna leddes av D. S. L. Arne Karlsson från Stockholm. Av verksamhetsberättelsen framgick att kretsens medlemsantal ökat under året, men att verksamheten icke hade den omfattning som önskvärt vore.

Templet Sirius rapporterade minskat medlemsantal, och att föreningen hade svårt att hålla sin verksamhet igång. Där emot hade templet Viking en livlig verksamhet, särskilt bland den yngre ungdomen, och en kraftig ökning av medlemsantalet.

Till kretsstyrelse valdes Elis Sander, ordf.; Ella Sander, sekr.; Olle Holmström, kassör; Margit Andersson, studieledare o. Karl Berglind, ungdomsledare. Revisorer blevo Ture Karlsson och Eva Bogeus.

Kretsstyrelsen fick i uppdrag att under våren anordna en ungdomskurs i förenings- och programfrågor. E. Sander.